

Den østgrønlandske Kystexpedition 1900.

Geografisk Tidsskrift, Bind 16 (1901)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0016-PDF/gto_0016_67660.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=67660>

pdf genereret den : 22/5-2008

liggende Vaagsfjord. Denne Fjord har hidtil blandt de Sofarende haft et daarligt Ry paa Grund af nogle i Mundingen liggende Undervandsskjær, hvis nøjagtige Beliggenhed hidtil ikke har været almindelig kjendt. Efter Opmaalingen har det vist sig, at Fjorden er forholdsvis let at besejle og yder en fortrinlig Tilflugtsplads for Skibe, selv i stormende Vejr.

Angaaende de under Opmaalingen benyttede Loddeapparater skal jeg henvise til Artiklen i dette Tidsskrifts 15. Bd. S. 87, idet jeg dog skal tilføje, at

Dybdemaalingen i Aar har vundet betydeligt ved Anvendelsen af den af Kaptajn i Marinen *C. Clausen* konstruerede Kontrol-Dybdemaalers, som har den Fordel fremfor hidtil benyttede Apparater, at den er lettere og simplere at betjene og, paa Grund af sin dobbelte Afkæsnings, altid giver Kontrol paa Lodskuddets Paalidelighed. Under Opmaalingerne i Sommer er der taget over 10,000 Lodskud og deraf c. 2600 med Kontrol-Dybdemaaleren.

Den østgrønlandske Kystexpedition 1900.

Ved Premierløjtnant i Flaaden **G. Amdrup.**

(Hermed et Kort).

Som tidligere meddelt¹⁾, gik „Antarctic“ d. 18. Juli Kl. 9¹/₂ Fm. tilankers i en lille Vig paa Nord-siden af Kap Dalton for her at landsætte Kystexpeditionen. Der toges strax fat paa Losningen af Expeditionens Gods, i hvilket Arbejde alle Naturforskerne deltog, og, takket være den Ihærdighed, der udvises fra alle Sider, bragtes alt i Land samme Dag, og Bygningen af Huset paabegyndtes.

Samme Dags Aften overgav jeg Ledelsen af Skibsexpeditionen til cand. mag. *N. Hartz* og Førelsen af Skibet til Kaptajn *V. Kjeller*. Da Dr. *Nordenskjöld* imidlertid paa en Fjeldskraaning ca. 1000 Fod o. H. havde fundet nogle Lag med Dyreforsteninger og fossil Træ, bestemte Cand. Hartz, at Skibet skulde blive nogle Dage ved Kap Dalton. Dette kom os i høj Grad tilgode, idet vi nu i saa stor Udstrækning som muligt fik Assistance af Skibsexpeditionen med Bygningen af Huset m. m.

Huset kom til at ligge paa det lave Land, der adskiller Kap Daltons østligste Fjeldplateau fra det høje Fastland. Dette lave Land danner Bunden af den lille Vig, som „Antarctic“ laa i. Paa Stranden laa meget Drivtømmer saa højt oppe, at det næppe kan være ført derop af Højvandet, og det er antagelig heller ikke skruet op af Isen. Langt snarere synes det at tyde paa, at der her ofte kan sætte saa høj Sø, at det slynges op med denne.

Det medbragte Træhus havde en Grundflade af 10 × 12 Fod foruden et Bislæg paa 4 × 4 Fod. Husets Bjælker og Planker vare tilskaaene og tilpas-

sede hjemmefra, saa at vi kun havde at slaa det Hele sammen. Det var forsynet med Yder- og Inderklædning af 1" Brædder. I Huset fandtes kun et Rum. Paa den ene Langvæg skulde de fire Standkøjer anbringes, to og to over hinanden. Tæt op til Køjerne og midt i Huset skulde Kogekakkelovnen anbringes. I den anden Langvæg fandtes et stort to Fags Vindue vendende mod Syd. Møbementet bestod af 4 Træbænke og et stort Træbord. Dørene i Bislaget vare anbragte saaledes, at vore 11 Fods Kajakker kunde tages ind i Huset, og, da Bordet var til at slaa sammen, kunde Husets Indre hurtigt omdannes til et bekvemt Værksted. Udvendig blev Huset beslaaet med Tagpap og til Vægge, Loft og Gulv medførtes Linoleum.

Paa Husets Loft bortstuvedes Provianten og alle de mange forskellige Gjenstande, der finde Anvendelse under en Overvintring, saavel som Slæder, Ski og Kajakker til Slædeture. Mislykkedes nemlig Baadturene, skulde vi jo vende tilbage til Huset og da ved Vintertid søge at naa Angmagsalik med Slæder og Kajakker¹⁾.

D. 21. Juli om Aftenen var Huset bygget og alt Gods og Proviant stuvet deri. Samme Aften forlod „Antarctic“ Kap Dalton, efter at vi havde taget en smuk og højtidelig Afsked med alle vore Venner der ombord.

Vi gjorde nu klar til Baadturen. Til denne medførtes en 18 Fod lang og 5 Fod og 3 Tommer bred Baad bygget paa Krævel af spejlskaaren Eg med en Klædningsstykkelse af ¹/₂ Tomme. Med et Fribord af 10 Tommer kunde den bære ca. 2500 $\mathcal{A}$. I Vand-

¹⁾ *Geografisk Tidsskrift*. 15. Bd. Hefte VII- VIII.

¹⁾ *Geografisk Tidsskrift*, 15. Bd. Hefte V-VI.

GRÖNLANDS ØSTKYST.
KONG CHRISTIAN DEN IX^s LAND

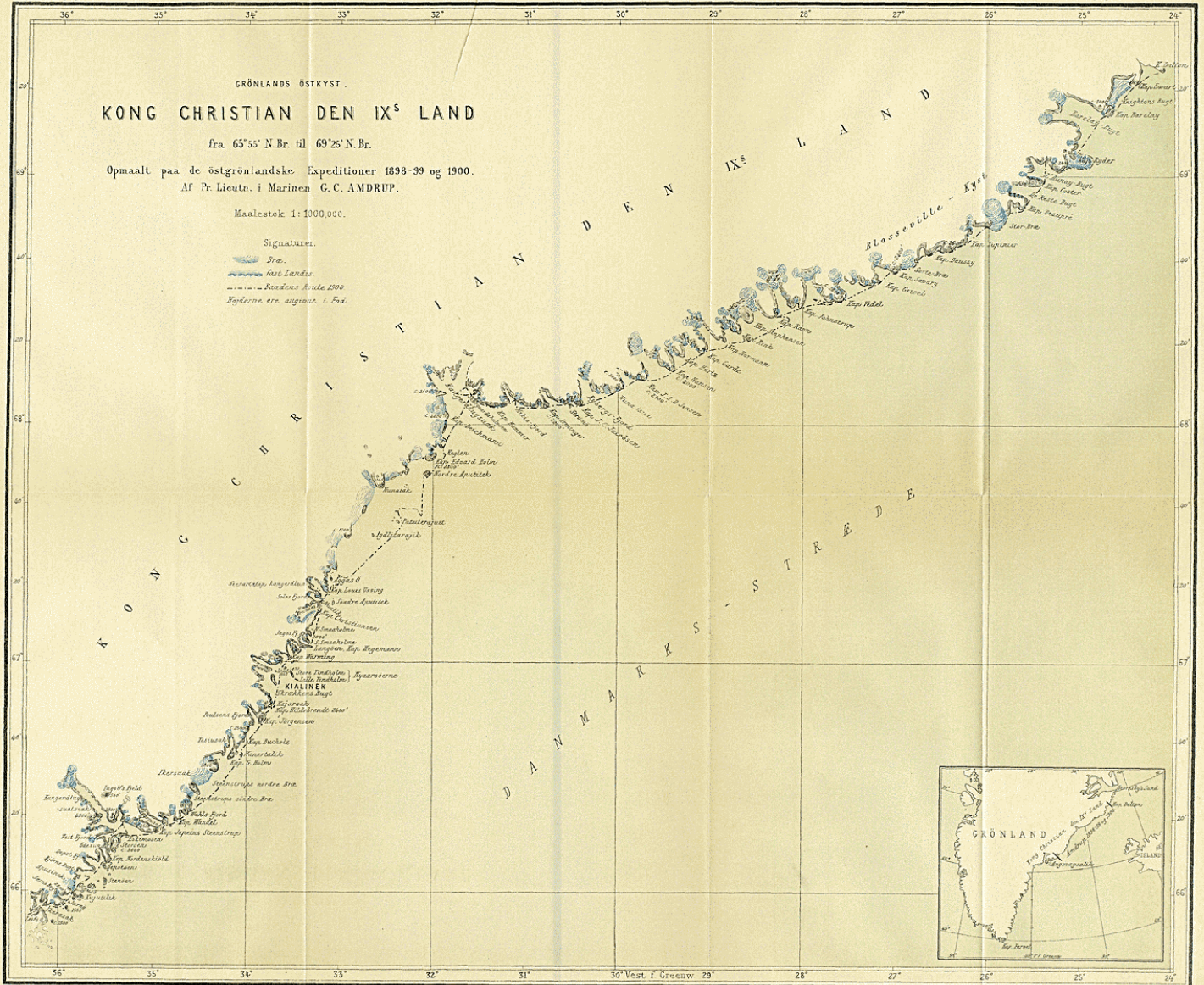
fra 65°55' N.Br. til 69°25' N.Br.

Opmaalt paa de østgrønlandske Expeditioner 1898-99 og 1900.
Af Pt. Lieutn. i Marinen G. C. ANDRUP.

Maalestok 1:1000,000.

Signaturer.

Brø.
Fast Land.
— — — — — Søens Brede 1900
Kystene ere angivne i Rød

linjen var Baaden beslaaet med Blikplader fra Stævnen til bredeste Sted midtskibs. Den var bygget paa det danske Orlogsværft efter Tegning af Kommandør *Bonnesen*. Den viste sig i alle Henseender at være en fortræffelig Baad.

Baadudrustningen var i det Hele og Store den samme som anvendt paa Expeditionen 1898—99¹⁾. Kun var der lagt an paa at gjøre alt saa let som muligt, og det var ogsaa lykkedes at bringe Vægten paa mange Gjenstande ret betydelig ned i Forhold til deres Vægt forrige Aar. Da vi eventuelt kunde blive tvungne til at gaa i Kvarter paa Kysten og da være henviste til fortrinsvis at leve af Jagten, medførtes en betydelig Mængde Ammunition. I saa Tilfælde skulde vi, saa snart Isen tillod det, søge at naa Angmagsalik med Slæder og Kajaker. Slæder, Ski, Snesco og Kajakstel skulde laves af Baaden og Kajakbetrækket af vore Soveposers Betræk af vandtæt Dug. Alt det nødvendige Værktøj til disse Arbejder medførtes derfor. Der medtoges fuld Proviant for 60 Dage samt 15 π Leverpostej, 100 π Pemmican med tilhørende Grøntsager samt nogle Limejuice-Pastiller. Al Provianten med Undtagelse af de 100 π Pemmican var gjort synkefri og vilde altsaa flyde ovenpaa, hvis Baaden pludselig skulde faa en Læk eller knuses. Skulde dette ske, haabede vi at kunde bjærge største Delen af Bagagen paa en Skodse og derpaa af Baadens Rester lave et Konebaadstel, betrække dette med den vandtætte Dug fra vore Soveposer og saaledes fortsætte Rejsen.

Vægten af alt, hvad vi medførte, fremgaar af hestaaende Tabel.

Baad	425 π 00 Kv.
Baadrekvisiter etc.	128 - 60 —
Service, Brændsel, Belysning etc.	96 - 17 —
Værktøj	31 - 52 —
Proviant	877 - 35 —
Vaaben og Ammunition	75 - 22 —
Telt og Soveposer	105 - 40 —
Instrumenter etc.	76 - 71 —
Medicin, Forbindstoffer	3 - 31 —
Personlig Udrustning	176 - 96 —
Forskjelligt	24 - 47 —

Sum . . . 2020 π 71 Kv.

Under Opholdet ved Kap Dalton fik vi det mest slaaende Bevis for, hvor hurtigt Isforholdene kunne forandre sig. Da vi løb ned til Kap Dalton, kunde man fra Tønden ikke øjne en Draabe Vand. Den

næste Dag var der fremkommeligt for Baad, men ikke for Skib; Dagen derefter saavel for Skib som for Baad, og den 21. var der saa meget aabent Vand, at der med Kuling maatte kunne rejse sig saa megen Sø, at Baaden ikke vilde kunne vage.

D. 22. Juli blæste det stift at NE., og vi kunde fra Huspladsen se, at der var temmelig høj Sø udenfor Vigen. Men Tiden var jo kostbar, og jeg besluttede derfor at gjøre et Forsøg paa at komme et Stykke sydpaa samme Dag. Efter at Huset var blevet omhyggelig aflaaaset, lastedes derfor Baaden, og Kl. 1 Em. afrejste vi. Inde paa Vigen og langs Kap Daltons Nordside havde vi forholdsvis smult Vand, idet en svær, grundstødt Ismark gav Læ for Søen, men da vi kom klar af denne og en Del Smaais østfor Ismarken, voxede Søen hurtig og blev hul og stejl paa den stejlt opgaende Grund tæt inde under Land, hvor vi vare. Det var en Sejlads af en Art, som vi endnu aldrig havde prøvet paa vore Baadrejser langs Grønlands Østkyst, og da vi tværs af Kap Dalton fik en Byge, der i forbavsende kort Tid yderligere rejste Søen, var der intet Andet for end at lense væk og passe paa, at Baaden ikke kastedes tværs i Søen. Men „Agga den anden“ (Baadens Navn) viste sig at være en fortrinlig Søbaad, der, skjønt haardt lastet, vagede udmærket. Større Sø end den Dag vilde den dog næppe kunde taale.

Paa sine Steder fik vi pludselig Vinden lige ud fra Land, medens tætte Skyer af findelt Basaltstøv førtes ud over Havet. Det var den nordøstlige Vinds Tilbagekastning fra Kap Daltons stejlt affaldende Fjældsider. Efterhaanden som vi stod sydpaa, løjede det mere og mere. Vi søgte derfor ikke ind i Bugten søndenfor Kap Dalton, men stod over mod Kap Ewart, rundede herom, og hen paa Eftermiddagen haltes Baaden paa Land, og Telt sloges paa en lille Stensamling paa dette Forbjærgets Sydside. Den passerende Bugt var ikke mere end ca. 4 Kml. dyb. Over Fjordens Bund saas en Samling høje Fjælde, hvis bølgende Kam var saa stærkt forvitret, at det saa ud som et Regiment Soldater, der paraderede for os. Kap Ewart bestaar ligesom Kap Dalton af et højt, mod Havet stejlt affaldende Fjældplateau adskilt fra det høje Fastland ved en dyb Lavning. Paa Lavningens Sydside skærer der sig en smal, ca. 2.5 Kml. dyb Vig ind. Det omgivende, lave, mod Vigen jævnt skraanende Land og dettes Udseende tydede paa, at Vigen maa have været jævnt opgaende Grund med god Holdebund og vil saaledes i paakommende Tilfælde kunne være en god Skibshavn.

I Knightons Bugten laa Vinterisen endnu ubrudt.

¹⁾ *Geografisk Tidsskrift*, 15. Bd. Hefte III—IV.

Den næste Dag stod vi tværs over denne Bugt i nogen Afstand fra Vinterisgrænsen. Over Bunden af Bugten saas nogle høje, flade Fjælde belagte med Is, muligen en Udløber fra Indlandsisen. Vi rundede dernæst om Kap Barclay og stod ind til en flad, lille Pynt paa dette Forbjærgs Sydside. Selve Forbjærgets Bygning er ganske den samme som Kap Ewarts og Kap Daltons, et højt Fjældplateau østefter adskilt fra Fastlandet ved et Stykke fladt Mellemland. Kun falder Kap Barclay paa et Stykke ikke stejlt af mod Havet, men har her to fra Havet let tilgængelige Kløfter. I den sydligste af disse saas en Elv. Ligesom paa Kap Ewart skærer der sig paa det lave Mellemlands Sydside en smal, ca. 2.5 Kml. dyb Vig ind, beskyttet i Munden af en lille Holm. Hele Vigen var belagt med ubrudt Is. Lige indenfor Øen var denne dannet af sammenfrossen Storis, men bestod ellers kun af Fjordis. Dette, samt det omgivende, mod Vogens Bund jævnt skraanende Land tydede paa, at denne Vig ligeledes maa kunne afgive en fortrinlig Skibshavn. Paa Vogens Østside, lidt indenfor Munden, fandtes en af Strømmen dannet Lagune. Selve Barclay Bugt er en ca. 10 Kml. dyb Bugt med to ret betydelige Bræer i Bunden. Disse synes at være meget produktive, thi hele Bugten var opfyldt af dog kun smaa Isfjælde og Kalvis. Bugtens Sydside dannes af et forholdsvis fladt Fjældplateau, gennemfuret af enkelte Kløfter med Bræer. Plateauet aftager i Højde ud mod Havet og ender i det 1460 Fod høje Kap Ryder (opkaldt efter Lederen af den danske østgrønlandske Expedition 1891—92).

Det var med stor Spænding, at vi tidlig om Morgen den d. 24. Juli rejste videre. Fra Gaarsdagens Maaleplads saa det nemlig ud, som om Isen laa ubrudt fra Kap Ryder og udefter. I det herligste Solskinsvejr forlod vi vor lille Pynt og stod i spredt Is over mod Kap Ryder. En Bjørn paa en Isskodse, som vi passerede, ytrede sin Forbavselse over det uventede Syn ved at rejse sig paa Bagbenene og dreje Hovedet forundret til Højre og Venstre, indtil den pludselig gjorde kort omkring og gik paa Hovedet i Vandet, idet den antagelig har fundet ud af, at vi vist ikke vare ganske paalidelige. Efterhaanden som vi nærmede os Kap Ryder, blev Isen tættere og tættere, og ca. $1\frac{1}{2}$ Kml. fra Forbjærget stoppedes al Fremkomst af ubrudt Vinteris. Det var udfor dette Forbjærg, at Ryder i 1892 d. 14. August traf ubrudt landfast Vinteris¹⁾. Skulde maaske Landet søndenfor Kap Ry-

der og Dybdeforholdene her udfor være af en saadan Beskaffenhed, at Isen her som Regel laa ubrudt? Og hvor langt strakte den ubrudte Is sig da sydefter? Var det maaske kun en Bræmme med aabent Vand sydfør? Da kunde man jo gaa udenom Bræmmen. Men lod dette sig ikke gjøre, da var jo egentlig min Plan fuldstændig forfejlet, thi jeg havde hovedsagelig baseret Expeditionen paa, at Isen maatte brydes hen paa Sommeren og kun medtaget Slæder og Kajakker som sidste Hjælpemiddel. Alle disse Tanker for igjennem mit Hoved. Vi maatte se at faa Vished.

Sammen med Nielsen vandrede jeg derfor over Vinterisen ind mod Forbjærg. Det eneste Sted, hvor dette lod sig bestige, var gennem et Elvleje paa Forbjærgets Nordside. Udenfor Elven havde det udstømmende Elvvand dannet en Indsø i Isen, og kun ved at springe fra Isstykke til Isstykke naaede vi ind til Elven. Det viste sig, at Elvlejet paa de første 300 Fod var langt stejlere, end vi havde ventet. Det dannedes af en Kløft med næsten lodrette Vægge. I selve Lejet laa der store, frisk nedstyrte Stenmasser, og oven over Kløftens Vægge laa der store Mængder af Sten og Grus lige klar til at styrte ned. Men det var af altfor stor Betydning at komme til Fjælds. Medens Stenmasserne idelig skred under os, og uden at faa noget i Hovedet, kom vi næsten aandeløse de første 300 Fod tilvejs, hvorefter Opstigningen blev lettere. Frygtelig udmattede nærmede vi os nu Toppen. Nu var der kun en 30 Fod høj Kam, som hindrede Udsigten. En sidste Anstrængelse, og vi vare paa Toppen. Et Glædesudraab undslap os samtidig, thi den landfaste, ubrudte Is strakte sig kun i en Bue langs Nordsiden af Kap Ryder 5 à 6 Kml. til Søs og ind i den lille Fjord søndenfor Kap Ryder. Udenfor Landisen laa der nogle mægtige Ismarker, kun adskilte fra denne ved en ganske smal Rende, men søndenfor og saalangt til Søs, man kunde øjne, var Isen meget spredt. Snemeltningen maatte lige være tilendebragt paa Kap Ryder, thi paa nogle flade Plateauer var Jordbunden helt dyndet. Paa enkelte Skraenter var Vegetationen ret frodig, bestaaende af Krækkebaer, Blaabær, begge Pilearter, adskillige Græsarter samt en halv Snes forskellige Biomsterarter. Insektlivet var ogsaa forholdsvis rigt. En Humlebi, Sommerfugle, Fluer, Sværmere og Edderkopper saas.

Det glædelige Resultat havde givet os forøgede Kræfter, og det varede ikke længe, inden vi atter vare nede, men udfor Elvmunden vare imidlertid de løse Isstykker satte udefter over mod Iskanten. Vi maatte vade ud i det iskolde Vand for at faa fat i en mindre

¹⁾ Meddelelser om Grønland, Bind XVII, Pag. 117.

Flage, som lige akkurat kunde bære os, og ved Hjælp af Alpestokkene padlede vi os nu over til Isranden. Efter fem Timers Fraværelse naaede vi endelig atter Baaden. Denne var imidlertid bleven helt indesluttet af Storis og Isfjælde, som, førte sydpaa af Strømmen. her blev stoppede af den faste Landis. Paa vor Vandring ind over den havde vi imidlertid truffet saa mange Huller og Pletter med raadden Is, at det næppe kunde vare mange Dage, inden den maatte brækkes og gaa i Drift. Efter et temmelig haardt Isarbejde slap vi ud i aabent Vand og fulgte nu langs med Iskanten og ind i den smalle Rende mellem denne og de udenfor liggende Ismarker. Efterhaanden blev Renden smallere og smallere og endte til Slutningen blindt. Det var et spidst Hjørne paa Ismarken, der skruede haardt mod Iskanten. Samtidig truede Renden med at lukke sig, idet hele Ismarken var i en drejende Bevægelse. Men, takket være den lette Udrustning og Baadens Form, halte vi den uden Vanskelighed med fuld Last op paa Isen, mellem 50 à 100 Alen over denne, og faa Minutter efter flød den atter paa den anden Side af Ismarken. „Agga den anden“ havde staaet sin Prøve. Vi mærkede først rigtig denne Dag, hvor højt den stod over vor Baad ifjor. Vi saa nu den lille Fjord søndenfor Kap Ryder aaben. Den er mellem to à tre Kml. dyb og har et ganske karakteristisk Udseende med talrige Kløfter paa begge Fjordsider, tilsyneladende tilgængelige fra Fjorden og ligesom hulede ud parallelt med hverandre i Fjordsidernes høje Fjældplateauer. I den bræfri Bund ragede en lille kegleformet Fjældtop op. Her paa Aftenen fandt vi en udmærket Teltplads i en Kløft i Bunden af en lille Vig paa Østsiden af det ca. 2800 Fod høje Fjældplateau, der danner det nordre Indløb til d'Aunay Bugten.

Den næste Dag, d. 25. Juli, stod vi ind til en Lavning paa Nordsiden af d'Aunay-Bugten, der i Bunden deler sig i to Arme. Den nordligste Arm er bræfri med jævnt skraanende Fjeldsider, medens der i den sydlige Arm findes en Bræ. I Fjældene paa Bugtens Sydside findes flere Kløfter med smaa Lokalbræer. Landingsstedet var ualmindelig goldt. Kun noget forkrøblet Krækkelær og Pil samt nogle Mosarter saas. Her paa Eftermiddagen stod vi i spredt Is over d'Aunay-Bugten, rundt om det ca. 2800 Fod høje Kap Coster, stod tværs over Mundingen af de Reste-Bugten og her paa Aftenen halte vi Baaden paa Land paa Kap Beaupré. I Bunden af den mellem 4 og 6 Kml. dybe de Reste-Bugt fandtes en ret betydelig Bræ, og bag denne, men langt tilbage, saas et meget højt Fjæld,

der maaske er et af de saavel fra „Lilloise“¹⁾ 1833 som fra „Ingolf“²⁾ 1879 bestemte Fjælde. Bugtens Fjeldsider have forovrigt samme karakteristiske Udseende som den tidligere omtalte Bugt sydfor Kap Ryder, kun at Kløfterne staa med bratte Affald ud mod Vandet og optages paa Sydsiden af smaa Hængebræer. Vort Opholdssted var udfor en lille Kløft, der endte brat ud mod Havet. I en Snefane saas friske Bjørnespor og et af disse Huller, som Bjørnene sove i. Om Bjørnen først graver Hullet i Sneen og dernæst yderligere uddyber det ved sin Legemsvægt og Varme, eller om det udelukkende dannes af sidstnævnte Aarsager, har der ikke været Lejlighed til at konstatere, men da Hullerne ofte ere temmelig dybe, maa man antage, at Bjørnen, ligesom de eskimoiske Hunde, først graver sig et Stykke ned. Da der ikke var nogen brugbar Teltplads, lagde vi os i vore Soveposer med Bøsserne ved Siden rundt omkring mellem Stenene.

D. 26. Juli var det brandtæt Taage. I meget spredt Is fulgte vi nu Landet paa nært Hold, men en stiv SV.lig Vind med Sø gjorde, at vi kun avancerede smaat. Ved Middagstid klarede det, og vi befandt os da paa Nordsiden af Storbræen. Paa Sydsiden af Kap Beaupré findes to smaa Vige, begge med jævnt skraanende Kløfter i Bunden. Der blev lige Tid til at maale rundt og tage Middagsbredden, inden det atter blev grødtykt. Storbræen er kun 4 Kml. bred, men da den falder halvcirkelformet lige ud i Havet, maatte vi følge den i en Længde af 6 Kml. Selve Brækannten er takket og bugtet. Den usædvanlig tætte Taage tvang os til at holde os tæt inde under Brævæggen. Ofte kom vi ind i Bugter i Bræen, indtil vi pludselig opdagede det ved at se den høje mægtige Brævæg blaa-lig dyster dukke op tæt ved os og tilsyneladende næsten lude ud over vort lille Fartøj. Sæt den kalvede eller blot tabte en lille Klump Is paa nogle faa Tons ned paa os? Hastigt fik vi saa Baaden vendt, indtil det samme gjentog sig kort efter, men alt faar en Ende i denne Verden, og efter fire Timers ihærdig Roning havde vi lagt Storbræen bag ved os. Jeg gissede, at Brævæggen paa sit Højeste var 150 à 200 Fod høj. Men, naar Omstændighederne ikke tvinge En dertil, kommer man aldrig en Brævæg saa nær, som vi vare Storbræens, hvorved den selvfølgelig kommer til at tone sig særlig høj, og da endvidere Taage i allerhøjeste Grad forvansker alle Dimensioner, er det muligt, at den i Virkeligheden er lavere. Til Belysning

¹⁾ Bulletin de la Société de Géographie. 1834 Tom II.

²⁾ Geografisk Tidsskrift, 4 Bd. Pag. 47.

heraf skal jeg anføre, at vi paa en af vore Slædture i 1899 i Taagevejr antog en af os selv paa Isen bortkastet 2 *W's* Konserverdaase for en Bjørn og først opdagede vor Fejltagelse, da vi velbevæbnede nærmede os den. Paa Sydsiden af Bræen var Vandet paa en lang Strækning mudret og næsten mælkefarvet af de med Bræelvene udflydende Lerpartikler. Forøvrigt havde vi hele Dagen saa godt som ingen Is, ja, i den tætte Taage kunde vi til sine Tider ikke se et eneste Isstykke. Kun faa Isfjælde passeredes. Hen paa Eftermiddagen haltes Baaden paa Land i en Kløft sønden for Storbræen.

Da det den næste Dag, d. 27. Juli, atter var brandtæt Taage anvendtes Formiddagen til en Ekspedition i Kløften. Den havde ganske samme Udseende som de fleste af de talrige Kløfter, der findes paa Strækningen mellem Kap Dalton og Kap Vodel. Et næsten matematisk ovalformet Profil med stejle omgivende Fjælde, der først ved Foden glide jævnt over Jorden og ofte med en eller flere Hængebræer paa de omgivende Fjælde. Ofte findes der Søer i Kløfterne med Tilløb fra flere Sider og Aflob gennem en brusende Elv. Jordbunden var ofte paa mange Steder leret og dyndet, saa Snemeltningen maatte rimeligvis lige være tilendebragt. Vegetationen var gennemgaaende meget sparsom og fremtraadte næsten aldrig som et grønt Dække, men kun spredt rundt omkring, ofte med et yderst forkrøblet Udseende. I denne Kløft indsamlede jeg et Exemplar af hver Art, som fandtes, ialt 25 og 30 Arter, og medtog dem. I Løbet af Formiddagen fik jeg en Længde, og ved Middagstid klarede det saa meget, at der kunde skæres og tages Bredde, men strax efter Middag sænkede Taagen sig atter klam og kold ned over Fjældene og dækkede dem med et uigjennemsigtigt Slør. Vi havde dog nu faaet Kjending af Landet og afrejste derfor.

I meget spredt Is stod vi tværs over den flade Bugt søndenfor Storbræen. Bugten har paa Nordsiden to mod Havet jævnt affaldende Kløfter, af hvilke den østligste havde været vort sidste Ophalingssted: paa Sydsiden flere smaa Lokalbræer og i Bunden en mindre Bræ. Det ca. 2600 Fod høje Fjeldplateau, der danner Kap Tupinier, har paa Østsiden to Kløfter, som ende med en stejl Væg ud mod Havet. Fra en af Kløfterne bruste et Vandfald ned langs den stejle Væg. Længe havde vi hørt Drønet fra det uden at være ganske paa det Rene med denne uvante Lyd, indtil pludselig selve Vandfaldet slog igjennem Taagen, først som et fantastisk, bolgende, florlet Gevandt, der efterhaanden som vi kom nærmere, antog fastere For-

mer, indtil det til Slutning tegnede sig som en skinnende hvid Sølvstrib. Rundt om hele Kap Tupinier laa ved Foden af de mod Havet stejlt affaldende Sider store Masser af nedstyrtede Klippeblokke, Grus, Skjærver og fuldstændig pulveriseret Basalt, der vifteformet strakte sig ca. 150 Fod op langs Fjældvæggen. Forvitringen maa foregaa overordentlig livligt, thi intet Spor af Vegetation fandtes paa disse Grusdynger. Hen paa Aftenen halte vi Baaden paa Land paa en lille Stensamling lidt inde i den lille Fjord paa Sydsiden af Kap Tupinier. Lidt forinden vi ankom til vort Ophalingssted, mødte vi en Hunbjørn med Unge, der strax forfærdede tog Flugten, da vi nærmede os, svømmende fra Skodse til Skodse, saa op over disse i deres kluntede, men hurtige Løb for atter dernæst at gaa paa Hovedet i Vandet. Da de stadig flygtede i samme Retning, som vi skulde, holdt vi os klos paa dem, hver Gang de gik i Vandet, idet vi her med Lethed kunde følge dem. Naar vi kom for tæt til dem, hævede Moderen sig halvt ud af Vandet, drejede Overkroppen om mod os og viste hvæsende sine lange, spidse, hvide Hjørnetænder. Ungen fulgte tæt ved Moderen og krøb af og til op paa Ryggen af hende, naar den blev træt. Endelig tog de det fornuftige Parti at svømme ind mod Land og galopere væk langs de nedstyrtede Grusmasser, hvor Moderen til min Forundring ophørte med den for Bjørnene ejendommelige Hvæsen, men derimod til Gjengjæld sendte nogle kraftige Hyl eller Brøl ud mod os. Men trods den Skræk, som vi aabenbart havde sat Bjørnene i, drev Nysgjerrigheden dem dog til atter at søge os. Thi da Nielsen efter endt Aftensmaaltid gik ud af Teltet, gjaldt hans gemytlige Udraab: „I er for Resten ikke bange af Jer!“ kun vore to Venner fra før. De havde placeret sig tæt ved Teltet. Men de maa aabenbart have gjenkjendt Nielsen, thi skyndsomst muligt tog de Flugten.

D. 28. Juli var det atter brandtæt Taage. Det var nu paa tredje Dag, at denne raakolde, klamme Istaaage indhyllede og skjulte Landet for os, besværliggjorde Fremkomsten og tvang os til at gaa klos langs Kysten, stadig følgende denne, hvorved Fremkomsten ikke kom til at staa i noget Forhold til den tilbagelagte Vejlængde. Men ret pirrende var denne Sejlads paa det Uvisse stadig uden at vide, hvad der laa foran En, hvilke Vanskeligheder, der pludselig kunde opstaa eller hvilke Overraskelser, der kunde beredes En. Og Opmaalingsarbejderne vanskeliggjordes selvfølgelig i høj Grad. Havde vi ikke hver Middag haft en kortvarig Klaring, havde de overhovedet ikke kunnet lade sig udføre. Vi stod nu over mod Kap Daussy, paa

hvis Østside et skummende Vandfald styrter ned. Selve Kap Daussy er et Fuglebjerg, dog ikke af saadan Art, som man træffer f. Ex. paa Færøerne, hvor Sofuglene i Tusindvis sidde paa de horisontale Basaltafsatser langt op ad Fjældsidene ligesom Tilskuere i et Amfiteater. Var der her Rugeplads for 30 à 40 Par Blaamaager og Tejster, er der næppe sagt for meget. De to smaa, kun ca. 3 Kml. dybe Fjorde, der skære sig ind paa begge Sider af Kap Daussy, have forholdsvis jævnt affaldende Fjældsider. Efter at Fjordene vare passerede, slog pludselig en lang, lav Landtunge gennem Taagen. Hvilken glædelig Forandring af Landet, vante som vi vare til de stejlt affaldende, golde Næs, thi lavt Land kunde jo forjætte om frodige Sletter med Moskusoxer og Rensdyr ligesom i Egnene omkring Scoresby Sund. Ja, maaske kunde vi her træffe Eskimoer. Forventningsfulde paaskyndede vi Roningen, men hvad var det for hvide Klatter, der stak frem hist og her. Skulde der endnu ligge Snefaner? Og se, hvor underlig Pynten, efterhaanden som vi nærme os, hæver sig op af Vandet og nu ender med en fuldstændig lodret Væg. En svag Mistanke dukker op hos os om, at den dejlige, lave Odde vistnok er en Bræ, og da vi vare ca. 100 Alen fra den, bekræftede dette sig desværre. Men hele Bræens Overside var, set herfra, bedækket med store Masser af Sten, Grus og Jord, saa at ikke Spor af dens hvide Overflade var synlig, og Brævæggene vare sortfarvede af det nedsivende, mudrede Vand. Kun hist og her stak en blaalighvid Plet frem og viste, at det just ikke helt igjennem var den bedste og solideste Jordbund. Og atter begyndte en af disse nervepirrende Sejladser klos under en høj Brævæg uden at ane, hvor lang den var, i hvilken Retning den løb, eller om den saa rolig eller mindre rolig ud. Heldigvis var den ikke længere end ca. $3\frac{1}{2}$ Kml., og hen paa Aftenen ankom vi til en Kløft paa SV.-Siden af det ca. 2400 Fod høje Kap Savary. Isfoden sad her endnu, og da det var Højvande, undgik vi at løse Baaden, idet vi halte den med fuld Last op paa Isfoden. Bræen gav vi Navnet Sorte-Bræ. Forøvrigt havde vi haft gode Isforhold hele Dagen.

Da vi tidlig om Morgen den 29. Juli rejste ud, var det det herligste Solskinsvejr. Halveen SV. for os, hvis yderste Punkt er Kap Grivel, tonede sin takkede Fjældkam skarpt og tydeligt mod den klare, blaa Himmel. Drivisen og de talrige Isfjelde ud for Kløften spillede i alle Farvenuancer fra Hvidt til dybeste Blaåt, medens det i Forhold hertil sortladne Vand svagt krusedes af en let Morgenbrise. Det var Vejr, der indbød til forceret Arbejde. Hurtigt fik vi Baaden

i Vandet og stod over mod Kap Grivel, hvor Observation og Skæring toges, hvorefter vi stod over mod Kap Vedel. Isforholdene havde lige siden Kap Ryder gjennemgaaende været fortræffelige. Et bredt Landvand med meget spredt Is, i hvilken der ofte forekom jord- og stenbedækkede Kalvisskodser, kun forholdsvis faa Isfjelde og paa de enkelte Steder, hvor vi havde faaet Udsigt udefter, havde Isen ogsaa været spredt til Sos. Men, efterhaanden som vi fra Teltpladsen stod SV. i, indsnævredes Landvandet mere og mere, medens Drivisen udenfor blev mere og mere kompakt. Med en frisk Vind agterind og en rivende Strøm med os rundede vi hen paa Eftermiddagen om det ca. 2800 Fod høje Kap Vedel, og pludselig stod Landet vestfor af dækket for os. Mørkladent og vildt tonede Kysten sig endende i en Række stejlt affaldende Forbjærge ligesom Soldater paa Geled. Kort efter stoppedes al Fremkomst af usædvanlig svær og høj Is, isprængt med talrige Isfjelde.

Vi maatte frem for alt se at komme i Land og til Fjælds for at faa Overblik over Situationen, og vi stod derfor ind imod en lille Kløft i Bunden af en Vig paa Forbjærgets Sydside. Her var voldsom Isgang, og kun med stort Besvær naaede vi ind hertil. Paa Næsset paa Vigens Vestside lykkedes det os at komme 500 Fod til Fjælds. Udsigten var alt Andet end lovende. Over imod Kap Johnstrup og Kap Ravn var Isen brudt, men tætpakket, saa godt som udelukkende bestaaende af Kalvis og Isfjelde. Længere vestpaa var der ikke en Draabe Vand at øjne mellem de talrige Isfjelde, der laa som et Bælte langs Kysten til 5 à 6 Kml. ud fra denne. Udenfor Bæltet aftog Isfjældene i Antal, og Drivisen kom til at bestaa af store, flade Skodser med aabent Vand imellem. Da Jakobsen og jeg efter endt Maaling vare paa Vej ned mod Teltet, hørte vi pludselig Skud. Det var Nielsen og Loth, der jagede en Bjørn. Vi glædede os allerede over, at det ikke var os, der havde mødt Bjørnen, thi, beklædt som vi vare med Instrumenter, havde vi ingen Bøsse med os. Men Glæden varede kun kort, thi et Øjeblik efter begyndte en hvid Forhøjning paa en Snefane i Nærheden af os at bevæge sig, og Forhøjningen viste sig at være en stor Bjørn. Øjeblikkelig lod jeg Signalthornet lyde, hvilket ifølge Aftale betød: „Øjeblikkelig Hjælp med Bøsser.“ Bjørnen blev øjensynlig forbavset over Koncerten, thi den stoppede ca. 200 Alen fra os og stirrede forundret paa os. Vi blev staaende stille, og hver Gang, den gjorde Mine til at nærme sig, blæste jeg i Hornet, hvilket strax fik den musikalske Bjørn til at stoppe, indtil

langt om længe Nielsen og Løth kom til og befriede os for den mindre behagelige Følgesvend. De to Fjorde, vi have passeret i Dag, Savary- og Grivel-Fjorden (hvor Fjordene ikke have noget særegent Navn, ere de betegnede med Navnet paa Forbjærget østfor), ere næsten ganske ens af Udseende med let tilgængelige Kløfter paa Nordsiden, en Bræ i Bunden og stejlt affaldende Fjælde paa Sydsiden. Dog findes der højt oppe i Fjældvæggen paa Sydsiden af Grivel-Bugten en Del Kløfter fyldte med smaa Hængebræer. Kap Vedel er opkaldt efter Underdirektor *Vedel*. Deltager i Ryders Expedition 1891 og 92.

Paa Kap Vedel var det Hensigten at nedlægge et Proviantdepot, saafremt Isforholdene skulde tvinge os til at gaa tilbage til Kap Dalton. Et Depot her i Forbindelse med de to Depoter, der i 1898—99 vare udlagte paa 67° 15' N. Br. og 66° 07' N. Br., gjorde jo Udsigterne for en eventuel Slædetur fra Kap Dalton til Augmagsalik forholdsvis lyse. Intet Under, at vi derfor vare svært glade over allerede at være naaede saa langt. En lille Højtidelighed afholdtes derfor d. 30. Det danske Flag plantedes, og Landet proklameredes som dansk Ejendom. Kort efter udfoldedes det franske Flag til Minde om den franske Søofficer *Blosseville* og hans raske Besætning ombord paa Briggen „Lilloise“, der forsvandt sporløst under Bestræbelserne for at kortlægge den Kyststrækning, som vi netop havde berejst og som bærer Blossevilles Navn. Flaget var, den Dag vi forlod Kjøbenhavn, skjænket Expeditionen af Kaptajn *D. Bruun*.

Trods de daarlige Isforhold gjorde vi dog samme Dag et Forsøg paa at naa Kap Johnstrup, opkaldt efter Geologen, Professor *Fr. Johnstrup*. I Begyndelsen var Fremkomsten taalelig, men, efterhaanden som vi nærmede os Forbjærget, tætnede Isen mere og mere. Den bestod fortrinsvis af Isfjælde, Kalvis og svære Storiskodser med høje Opskrøninger, og alle Render og Aabninger vare tæt pakkede med smaa Isstykker og Grødis. Der maatte for nylig have været voldsomme Skrøninger; kom de igjen, vilde vi være ilde færdige her i denne kaotiske Is, hvor der saa godt som ikke fandtes en eneste Skodse, hvorpaa vi kunde hale Baaden op. Man vil imidlertid saa nødig gaa tilbage, hvorfor vi arbejdede os trostigt videre med alle vore Isredskaber i Haab om dog i det Mindste at kunne naa Kap Johnstrup, men ca. 1½ Kml. herfra laa Isen som en kompakt, uigjennemtrængelig Masse. Vi maatte vende om. At søge ind i Vedels Fjord vilde være unyttigt, thi Fjældene falde vildt og stejlt af paa begge Fjordsider, og i Bunden udmunder en større Bræ, der

dannes af to sammenflydende Arme, bag hvilke en høj Bjærgkam ses. Da vi vare midt i Fjordmundingen, fandt et mægtigt Fjældskred Sted paa Fjordens Vestside. Under tordenlignende Bulder og Drøn styrtede vældige Grus- og Stenmasser ned, medens en kolossal Stovskey hævede sig i Vejret. Denne Stovskey holdt sig svævende over Stedet i mindst en Time. I en Storm maa den kunne komme langt tilsøs, og vi have her maaske Forklaringen paa en af Aarsagerne til, at man i Pakisbæltet træffer saa mange stovbedækkede Skodser, uden at der findes en eneste selv nok saa lille Sten paa dem. Vi stod nu ud mod en lille Ø, som vi fra Gaarsdagens Maaleplads havde set ret Syd for os. Men da vi vare en god Kabellængde fra den, viste det sig at være et med Jord og Sten bedækket Isfjæld med Siderne sortfarvede af det nedsivende Muddervand. Den dejlige Teltplads, som Fjældets ene jævnskraanende Side havde forjættet om, viste sig saaledes mindre tiltalende. Saa om igjen, ned mod Kap Vedel. Her havde Isen i Mellemtiden sat tæt sammen, medens det ene Isfjæld efter det andet stød og sejgt masede sig Vej gennem Ismassen. Renderne aabnede og lukkede sig i Løbet af faa Minutter. Flere Gange maatte vi skyndsomst hale Baaden op paa Isen, for at den ikke skulde blive skruet ned, men vore Anstrengelser belønnedes, og hen paa Aftenen vare vi atter paa vor gamle Teltplads paa Kap Vedel.

D. 31. Juli og 1. August blev vi nu liggende paa Kap Vedel, medens Isforholdene forblev uforandrede. Der blev rig Lejlighed til at afsøge Kløften; den havde et ganske lignende Udseende som de tidligere besøgte. Den var næsten fuldstændig snebar; kun hist og her saas en større Snefane. En mindre Sø optog Tilløbet fra de omgivende Fjælde. Gjennem en temmelig bred Elv havde Søen Afløb. Et Exemplar af hver Art, som Kløftens tarvelige Flora frembød, indsamledes og medtoges. Et Par Hun-Ederfugle med Unger, der havde deres Rugeplads tæt ved Elvmundingen, udgjorde Kløftens eneste Fugleliv. Enkelte Stykker Drivtømmer laa opskyllede paa den sandede Strandbred. Med passende Mellemrum gik vi op paa vort Udkigsfjæld. Herfra talte jeg d. 31. Juli ikke mindre end 300 Isfjælde.

D. 2. August syntes der at komme lidt mere Spredning i Isen over mod Kap Johnstrup og Kap Ravn. Jeg besluttede derfor at gjøre et Forsøg paa at komme langs Landet, men, hvis dette ikke lykkedes, da at gaa udenom det tætte Bælte, for saa vidt som det ikke blev bredere og bredere og strakte sig langs hele Kysten helt over til Aggas Ø. Det var

ved denne Ø, at vi paa Expeditionen 1898—99 vare blevne stoppede af en skimmende hvid, bølgende Ismark af ubrudt Is, der, set fra Søndre-Aputitek, tilsyneladende havde været ubrudt langt til Sos. Var dette nemlig Tilfældet, vilde jo Resultatet af Rejsen blive lig Nul, og vi kunde da vente os langt større Udbytte af en Skadetur. Men den største Fare ved at lægge et bredt Isbælte mellem sig og Landet er, at en eventuel Fralandsstorm kan sætte hele Ismassen langt til Sos. Under saadanne Omstændigheder kunde vi maaske risikere ikke at kunne komme ind til Kysten igjen for det Første og med Strømmen blive førte sydpaa, hvorved hele Expeditionen kunde mislykkes. Som sædvanlig meddelte jeg mine Overvejelser til mine tre raske Ledsagere, og som sædvanlig vare de strax villige. Der var kun en Situation, de ikke syntes om. Det var at ligge stille. Men med ovennævnte Muligheder for Øje fandt jeg det rigtigst at nedsætte Rationerne paa den europæiske Proviant og begynde paa at leve af Landets Produkter. Der var jo nok af Bjørne og Sæler. Og Heldet begunstigede os, thi allerede udfor Midten af Vedels Fjord observerede vi en Bjørn. Den havde lige fanget en mindre Netside og stod nu paa en Skodse og aad den. Jeg sendte Jakobsen med Bøssen hen i Stævnen, medens vi andre saa lydløst som muligt i Læ af nogle Skodser manøvrerede Baaden hen imod den. Bjørnens Graadighed har aabenbart gjort den mindre agtpaa-givende, thi vi kom den nær paa 40 Alen, uden at den saa os. Et velrettet Skud fra Jakobsen sikrede os Byttet. Saa alle Mand igang med at flaa, og inden ret lang Tid havde vi begge Bovene og Skinkerne ombord, vel i alt op imod 100 Pd. Kjød. Resten lod vi ligge som et kjærkomment Bytte for de talrige Maager, som strax i passende Afstand havde slaet sig ned paa Skodsen, medens vi flaaede Bjørnen. Her saa vi for første Gang paa vore Rejser langs Kysten den smukke, kridhvide Ismaage.

Forholdsvis let naaede vi Kap Johnstrup, paa hvis Sydside der findes en lille, ca. $1\frac{1}{2}$ Km. dyb Vig udfor en Kløft med to Hængebræer i Bunden. Vestfor Vigen laa tæt under Land en stor, nedstyrtet, rustrod Klippeblok, hvor talrige Maager opholdt sig. Vi stod nu tværs over Johnstrups Fjord, der har stejlt affaldende Sidefjælde — undtagen paa en kortere Strækning paa den østre Side, hvor der findes lidt lavt Forland endende i en mindre Pynt — samt en Bræ med flere Sidearme i Bunden, bag hvilken, men langt tilbage, nogle meget høje, isbedækkede Fjælde saas.

Efterhaanden som vi nærmede os Kap Ravn (op-

kaldt efter Hs. Excellence Viceadmiralen, tidligere Medlem af Kommissionen for de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland) blev Isen tættere og tættere, og til Slutning var det umuligt at komme videre inde under Land. Vi maatte gaa udenom Isbæltet, men alle de talrige Isfjælde hindrede Udsigten, og det gjælder altid om, naar Isen er tæt, at faa den videst mulige Udsigt for ikke frugtesløst at arbejde sig ind i en uigjennemtrængelig Masse. At komme til Fjælds paa Kap Ravn lod sig ikke gjøre. Kun ved at bestige det ene Isfjæld efter det andet, fik jeg nogen Udsigt, men det var ikke helt ufarligt. Den stadige, med korte Mellemlum gentagne Dronen efterfulgt af en brusende Lyd, som fra en strid Elv eller et Vandfald, der hidrorte fra Isfjældenes Kalvning eller Kæntring, tvang os til at gaa frem med stor Forsigtighed. Saa snart Baaden havde lagt til ved et Fjæld, og jeg havde faaet sikkert Fodfæste, lagde Baaden sig atter ud et Stykke fra Fjældet, medens jeg ved Hjælp af Ishager eller Tukkejærn arbejdede mig op paa Toppen. Naar jeg var klar, blev jeg atter afhentet saa hurtigt som muligt, thi, selv om Isfjældet hverken kalvede eller kæntrade, vidste vi ikke, hvilket Øjeblik der fra den under Vandet værende Del kunde løsrive sig Stykker og saa paa Grund af Opdriften komme farende op med stor Kraft. Vi havde paa Expeditionen 1898—99 faaet tilstrækkelige Beviser herpaa. Og Renderne og Klaringerne mellem Fjældene vare opfyldte med tætpakkede smaa, glashaarde Isstykker og grødet Issjap, tildels dannet ved Kalvningerne og tildels ved, at disse Iskoller stødte sammen, laa og rubbede op af hverandre eller gled skurende forbi hverandre. Det var et mejsommeligt Arbejde at bane sig Vej. Al Kraft maatte lægges i Aarene, og dog kom vi kun frem i smaa Ryk for hvert Aaretag. Endelig langt om længe skimtedes det blaa Vand mellem de store, snebedækkede Skodser udenfor Isfjældsbæltet. Endnu et Par kraftige Aaretag, det sidste Grødishælte gjennebrødes, og Baaden skød atter frem i en Rende, der strakte sig langt vestpaa. Hen paa Aftenen halte vi Baaden op paa en Skodse omtrent retv. SV. for og i ca. 4 Km. Afstand fra Kap. *Stephensen* (opkaldt efter Direktoren for den kgl. grønlandske Handel).

Det var det dejligste, blikstille, klare Vejr. Alle Forbjergene mellem Kap Grivel og Kap *Nansen* (opkaldt efter den berømte Nordpolsfarer) kunde ses stejlt affaldende mod Havet fra Højder paa 2—3000 Fod. Skodsens Plads blev bestemt og Landet tegnet og indskaaret. Begge de kun ca. 4 Kml. dybe Fjorde paa

begge Sider af Kap Stephensen have stejlt affaldende Sidefjælde og Bræer i Bunden, af hvilke den østre som en skinnende hvid, bred Landevej strækker sig langt op i Landet. Alle Bræerne i Vedels, Johnstrups, Ravns og Stephensens Fjorde ere sikkert meget produktive, thi de vare alle opfyldte af mindre Isfjælde og Kalvis.

Efterat Pemmicanen er fortæret, sættes Vagten, der gaar paa Tur mellem alle. Frivagten breder sine Soveposer ud paa Isen og aftager kun det mindst mulige af Kløderne. Baaden staar fuldt lastet midt paa Skodsen. Alt er baseret paa hurtigst muligt at kunne rejse ud af Poserne og forhale med Baaden, hvis det skulde blive nødvendigt. Og imedens vandrer Vagtmanden for at holde Varmen op og ned i den dybe Sne, medens de mærkeligste Lyde høres inde fra Isfjældbæltet. Snart buldrer det som under et Fjældskred, snart drøner det som Kanon- eller Geværskud, og snart lyder det som stærk Brænding, men som Undertonen for det Hele høres stadig en sukende, stønnende, knitrende Lyd. Der er Gang i Isen. Den skruer og maler indenfor os, men herude, hvor vi ligge, er der Fred og Ro. Sæler og Tejster svømme fredeligt omkring vor Skodse. Vi forstyrre dem ikke. Foreløbig have vi Kjød nok, dog Bossen ligger klar, hvis en nysgjerrig Bjørn skulde finde paa at besøge os.

I Løbet af Natten drev vor Skodse omtrent 4 Kml. østeri. De første Morgentimer d. 3. August gik derfor med atter at arbejde os hen til vor Aftenplads. Vi fulgte nu Kanten af Isfjældbæltet, stadig spejdende efter Render, der kunde føre os ind under Land. Efter Middag syntes der at komme lidt mere Spredning i Isen, og vi stod indefter, men jo længere vi kom ind, desto tættere blev Isen. Tilmed var der svær Isgang, og engang kom vi ret alvorlig i Bekneb mellem to Skodser, uden at Baaden dog tog nogen Skade. Vi kom Kap *Rink* (opkaldt efter den bekendte Grønlandsforsker, Dr. phil. H. Rink) nær paa en god Kml., men da var ogsaa al Fremkomst stoppet. Tæt pakket og skruet laa Isen her uden en Draabe Vand imellem. Vi maatte samme Vej tilbage, og hen paa Eftermiddagen vare vi atter ude mellem de flade Storiskodser, og saa kom Isens trofaste Følgesvend, Taagen, og indhyllede alt i sit klamme Klædebon. Vi holdt den dog gaaende vesteri endnu et Par Timer, inden vi halte Baaden op paa Isen.

I den tætte Taage maa vi være komne for nær til Isfjældbæltet, thi det varede ikke længe, inden vi vare fuldstændig indesluttede. Det ene Isfjæld efter

det andet dukker frem i Taagen, først tegnende sig med udviskede, dunkle, næsten spøgelsesagtige Konturer. Saa springe de sortblaa frem i Taagen, efterhaanden som de komme nærmere, indtil de endelig majestætisk glide skurende langs vor Skodse for dernæst atter at forsvinde. Uhyggeligt forstørrede af Taagen synes de under Forbifarten at hælde ud over Skodsen. Ofte var vor Skodse helt omringet af Isfjælde, og af og til satte en mindre Kalvning Vandet op over dens Kant, men saalænge Taagen varede, vilde det være værre at forlade Skodsen end at blive paa den. Natten forløb dog uden Uheld, men hen paa Formiddagen tiltog Isgangen. Skodserne masede mod hverandre, medens svære Volde skruedes op langs Kanterne og fyldte Renderne, som aabnede sig, naar Skruingerne vare forbi, med smaa Isstykker og Grødis. Gjennem hele Massen banede det ene Isfjæld efter det andet sig langsomt, men sikkert Vej.

Endelig ved Middagstid lettede Taagen noget. Atter vare vi drevne et betydeligt Stykke østeri. Vor Skodse befandt sig midt i en Samling meget store Isfjælde, som tildels laa tæt ved os. Vi begyndte nu at arbejde os udefter, og efter et haardt Isarbejde kom vi atter ud imellem de flade Storiskodser.

Hen paa Eftermiddagen blev det igjen brandtæt Taage, og da jeg ikke vilde risikere atter at komme ind imellem Isfjældene, haltes Baaden op. Klokken var kun 5. Der var Tid til at lave en rigtig god Bjørnebøf efter alle Kunstens Regler. Med et Spadeblad som Underlag og en Ophalingsrulle som Kjødhammer bankede Jakobsen Bøf'en paa en Maade, der mere mindede om en Brolægger, der haandterede sin Jomfru, end om en Husmoders omhyggelige Kjøkkenvirksomhed, og kort derpaa steg den lifligste Bøflugt op i Næsen paa os, medens vi forventningsfulde vare lejrede omkring den dampende Gryde, nydende godt af den Smule Straalevarme, Primusapparatet udstraalede.

Kl. 1 Fm. d. 5. August klarede det lidt. Atter vare vi drevne et godt Stykke østeri, antagelig ca. 4 Kml. Det er nu tredje Nat, at dette hænder os. Den stærke sydvestgaaende arktiske Strøm maa rimeligvis først begynde længere ude, medens et bredt Idvande dannes her inde under Land. Jeg lod strax purre ud for at benytte Klaringen, men næppe vare vi komne afsted, førend det atter blev tykt. Lidt længere op paa Dagen brød dog Solen atter igjennem, medens Taagen lidt efter lidt trak sig tilbage, blev hængende hist og her paa Pynter og Fjældtoppe, indtil endelig Solens stærke Varme fik den sidste Taage-

rest til at fordampe og atter fremviste for os det ensformige, men mægtige og majestætiske Kystland, vildt og forrevent med stejle Randfjælde og talrige Bræer. Efter at have gjort et forgjæves Forsøg paa at naa ind til Kap *Normann* (opkaldt efter afdøde Kommandør *Normann*) stod vi i en Bue uden om Fjorden vestfor, der, ligesom alle Fjordene siden Kap *Vedel*, har en Bræ i Bunden, som ligeledes syntes at være ret produktiv at dømme efter de mange mindre Isfjælde og Kalvis, der opfyldte den. Over Bræen i Bunden saas nogle meget høje, isbedækkede Fjælde. Fra et 220 Fod højt Isfjeld (maalt med Barometer) saa det ud, som om vi endelig maatte kunne naa Land, og efter en Del haardt Isarbejde lykkedes det ogsaa at lande i en lille Vig paa Kap *Garde* (opkaldt efter Kaptajn V. *Garde*, Deltager i *Holms Expedition* 1883—85 og Leder af flere Expeditioner til Sydvestkysten).

Min Frygt for, at Isen skulde have ligget ubrudt over mod Aggas Ø, viste sig ugrundet, og jublende glade vare vi. Atter kunde jeg faa en nøjagtig Observation og Skæring, under hvilken en af Polaregnetenes Husdyr, en lille, hvid Bamse, nysgjerrig nærmede sig. Baaden laa ikke langt fra, saa, skjønt ubevæbnet, indskrænkede jeg mig blot til paa godt bredt Dansk at raabe: „Vil Du skruppe af!“, en Ordre, som den sprogkyndige Bjørn til min Forbavselse effektuerede ved at galopere afsted det bedste, den havde lært.

Med Sorg forlod vi den lille Vig, hvor en Hængebræes Endemoræne vilde have afgivet det dejligste Op-halingssted og Teltplads, men Tiden var jo kostbar, og det gode Vejr maatte benyttes. Vi roede nu videre langs Landet, passerede to mindre Fjorde, adskilte ved Kap *Hartz* (opkaldt efter Cand. mag. N. *Hartz*, der gennem flere Rejser til Vestkysten og ved sin Deltagelse saavel i Ryders som i denne Expedition har bidraget til Grønlands Undersøgelse), begge med Bræer i Bunden, og naaede endelig det ca. 2000 Fod høje Kap *Nansen*, det vestligste Punkt, vi havde set fra Kap *Vedel*, og som vi mange Gange længselsfuldt havde stirret efter.

Men saa begyndte Isen atter at tætnes. I en stor Bue maatte vi arbejde os udenom Nansens Fjord, en ret betydelig Isfjord, opfyldt med Kalvis og temmelig store Isfjælde, af hvilke flere vare helt sorte af Jord og Sten, saa de skuffende i Afstand lignede Smaaer. Bunden af Fjorden optoges fuldstændig af en mægtig Bræ, der taber sig langt oppe i Landet, uden at nogen Fjældryg ses bag ved den. Fjordens Sider saa langt mere indbydende ud end sædvanligt med lidt lavere Forland paa sine Steder.

Hen paa Eftermiddagen naaede vi Kap *Jensen* (opkaldt efter Navigationsdirektør J. A. D. *Jensen*, bekendt fra sine Rejser til Vestkysten og for sin Tur paa Indlandsisen). Hvor gjerne vilde vi ikke have været i Land her. Den tarveligste Teltplads vilde vi betragte som et Eldorado i Stedet for Skodsernes dybe Sne, der smeltede under Soveposerne og efterhaanden gjorde dem mere eller mindre vaade. Men Kap *Jensen* var aldeles utilgængeligt, og Fjorden vestfor saa heller ikke saaledes ud, at den indbød til at søge ind i. Atter maatte vi tage vor Tilflugt til en stor Skodse tæt under Land udfor en mægtig Talus, dannet af nedstyrtede Basaltmasser, men det havde været en „god“ Dag om end meget anstrængende, og de foregaaende Dage havde heller ikke været af de blide, med haardt Arbejde og kun lidt Søvn. Intet Under, at vi derfor var dygtig trætte. Men nu var der jo Udsigt til en fredelig Nat, og det varede ikke længe, inden Frivagten krøb til Køjs. Jeg selv havde Førstevagt. Rastløs vandrede jeg op og ned paa Skodsen for at holde mig vaagen. Af og til sagtnede Gangen. Jeg følte mig saa usædvanlig træt. Hvem der turde sætte sig et Øjeblik paa Baadens Reling eller paa en af Soveposerne. Blot hvile sig nogle faa Minutter. Men nej! Det gaar ikke an. Øjnene glippe stadig paa mig. Sætter jeg mig, falder jeg strax i Søvn. Jeg paaskynder Gangen. Da falder mit Øje pludselig paa noget Hvidt; det bevæger sig hen imod Soveposen; jeg spiler Øjnene op og er pludselig lysvaagen. Jo, ganske rigtig. Det er en Bjørn. Lydløst er den krøben op paa Skodsen. Den er kun en 30 à 40 Skridt fra Soveposerne. „Hov, en Bjørn!“ raaber jeg, og ud af Soveposerne fare mine Kammerater, og paa Strømpebukker og i Underbukser løber *Jakobsen* hen efter sin Bøsse. *Nielsen* og *Løth* staa et Øjeblik stille og betragte Bjørnen, men da den fortsætter sin Vandring hen imod Poserne, trække de sig ogsaa tilbage. Imidlertid har jeg faaet ladet og giver den et Skud paa Bladet. Den synker sammen, gjør nogle krampagtige Bevægelser ud imod Skodsens Rand; et Skud til fra *Jakobsen* lige i Hovedet, og dens Saga er endt. Den var da kun godt 20 Skridt fra Soveposerne.

D. 6. August var det atter herligt Solskinsvejr. Vi passerede Fjorden vestfor Kap *Jensen*, der har flere Lokalbræer paa begge Fjordsider, og ankom op ad Formiddagen til det henved 3000 Fod høje Nuna-isua, det østligste Punkt, Eskimoerne have set fra Nordre-Aputitek¹⁾. Vi vare nu over en Tredjedel af Vejen.

¹⁾ I meget klart Vejr kan dog Kap *Nansen* utydeligt skimtes fra Toppen af Nordre-Aputitek.

Der kunde nu aldrig være Tale om at vende om, hvad vi saa end mødte, en Beslutning, som mine Deltagere jublende bifaldt. Udfor Forbjærget ligger en Samling nedstyrtede Klippeblokke, hvorfra Observation og Skæring toges. Efter Middag stod vi tværs over *Rybergs Fjord* (opkaldt efter Kontorchefen i den kgl. grønlandske Handel), der har flere forholdsvis store Lokalbræer paa Østsiden, og over mod Kap *J. C. Jacobsen* (opkaldt efter Stifteren af Carlsbergfondet). Det høje, sydlige Plateau paa Kap Jacobsen er ved en bræfyldt Lavning adskilt fra Landet nordfor. Vestfor Kap Jacobsen findes en lille Ø, Strømoen, der stejl og utilgængelig hæver sig op af Vandet. Paa Øens Nordside, lige under den lodrette Klippevæg, fandtes imidlertid en lille Pynt, bestaaende af rundt afslebne Sten, rimeligvis gjort af Strøm og Is, hvor vi endelig fandt en brugbar om end ikke synderlig bekvem Teltplads. Det var dog bedre end at sove paa Isen, og vi kunde nu faa vore Klæder, vort Fodtøj og Soveposerne tørrede, hvilket haardt tiltrængtes. Siden vi have passeret Kap Jensen, er Isfjældenes Antal aftaget betydeligt, men de forekomme dog endnu i stor Mængde. Isflagerne ere større og bedækkede med kridhvid og dyb Sne. Næsten ingen jord- og stenbedækkede Skodser ses. Man faar nærmest det Indtryk, at Isen maa være brudt for ganske nylig. Paa vor Ophalingspynt findes endnu Rester af Isfoden. De mange Lokalbræer kalve ret livligt, for det Meste uden at danne selv mindre Isfjelde, idet det fortrinsvis er mægtige Isblokke, der løsrives. Bræen paa Kap Jensen kalvede saaledes 3 Gange i Løbet af 8 Timer. Isfjældenes Kalvning eller Kæntring vedvarer stadig og sætter ofte ret betydelig Dønning.

D. 7. August vare Omstændighederne lige saa gunstige som den foregaaende Dag. Vi stod tværs over Mundingen af Jacobsens Fjord, rundede om Kap *Irminge* (opkaldt efter Sekretæren ved det kgl. danske geografiske Selskab), og hen paa Eftermiddagen haltes Baaden op lidt inde paa den østre Side af *Mikis Fjord* (opkaldt efter Deltageren i Kystexpeditionen, Styrmand Mikkelsen Løth). Saavel Jacobsens som Mikis Fjord have et ganske anderledes venligt Udseende end Fjordene østfor. I Bunden af begge Fjordene saas et betydeligt lavt Dalstrøg uden Bræer, og paa Fjordsiderne fandtes ingen Bræer med Væg, kun smaa ubetydelige Hængebræer eller Snebræer. Vort Ophalingssted var en lav, ca. en halv Kml. lang, men kun ca. et Par Hundrede Alen bred Forstrand, beliggende ud for en større Kløft, der med en stejl, ca. 40 à 50 Fod høj Skrænt faldt af mod Forstranden.

Ned over Skrænten rislede Vandet fra Kløften, der opsamlede Afløbet fra de omgivende Fjelde og disses 3 Hængebræer. Skrænten vendte mod SV. og maatte i disse golde Egne betragtes som særlig frodig. Et Exemplar af hver Art af Floraen indsamledes og medtoges.

Den næste Dag stod vi udenom det høje, men flade Plateau, der fik Navnet Kap *Hammer* (opkaldt efter Kaptajn R. Hammer, der har foretaget forskellige Rejser paa Vestkysten). Forbjærget har paa Sydsiden talrige Kløfter, der snart skraane jævnt, snart staa med en stejl Væg ud mod Havet. Udfor Kap Hammer fandtes en Mængde gennemgaaende store Isfjelde, og paa sine Steder var det ikke uden Vanskelighed, at vi fandt Vej mellem dem. Men efterhaanden som den store Isfjord Kangerdlugsuak begyndte at aabne sig, aftog Isfjældenes Mængde paa Fjordens Østside, og samtidig forandrede Landet fuldstændig Karakter.

Den hertil berejste Strækning bestaar udelukkende af Basalt med takkede, forrevne Bjærgkamme, der skraane ud mod Havet og her gennemgaaende ere stejlt affaldende fra Højder mellem 2000 og 3000 Fod. Som oftest er Kysten kun tilgængelig gennem de talrige, ofte omtalte Kløfter, der findes i størst Mængde mellem Kap Dalton og Kap Vedel. Forvitringen i den bløde Basalt er mange Steder vidt fremskreden. De talrige, fra de stejle ud mod Havet vendende Klippevægge nedstyrtede Grusmasser og Klippeblokke i Forbindelse med den Mængde jord- og stenbedækkede Skodser, Kalvis og Isfjelde, som saas paa næsten hele denne Strækning, tale tydeligt herom. Et andet Vidnesbyrd afgiver en Bræ som Sorte-Bræ, og endelig vare Fjeldkammene og Fjeldspidserne paa mange Steder nordfor Kap Savary besatte med Pigge eller Naale, af hvilke mange paa Afstand lignede gotiske Kirkespir. Efterhaanden som man nærmer sig Nuna-isua, se Randfjældene mindre takkede, vilde og forrevne ud, og vest herfor blive de, skjønt stadig høje og stejlt affaldende, mere afrundede foroven. Landet var gennemgaaende meget snebart, hvilket vel tildels skyldes Landets Stejlhed, men selv i de dybe Kløfter fandtes der aldrig Sne, naar deres Aabning laa omkring S., medens de med Aabningen omkring N. som Regel vare opfyldte med smaa Is- eller Snebræer. At Landet var saa snebart, forekommer mig at være et Fingerpeg paa, at Indlandsisen maa trække sig et godt Stykke tilbage fra Kysten paa hele denne Strækning, thi overalt, hvor Indlandsisen nærmer sig Kysten, saaledes som mellem Kangerdlugsuak og Kap Christian-

sen, ville store Dele af denne være snebedækte det meste af Aaret. Indlandsisen som en skinnende hvid, udstrakt Flade er aldrig set selv fra det højst bestegne Punkt (1500 Fod). Kun af og til saas over Bræer i Bunden af forskellige Fjorde høje Fjælde, bedækkede med Sne eller Is.

Lidt indenfor Mundingen af Kangerdlugsuak paa dennes Østside fandtes for første Gang Gnejs eller Granit paa en ca. 400 Fod høj Halvø, Skjærgaards-halvøen, der ved en ganske lav, smal Tange forbindtes med det bagved liggende høje og stejle Basaltlandskab. Halvøen var omgivet af en Mængde smaa Skjær og Øer, og nordfor den fandtes atter en stor Halvø, hvis kullede, glatslebne og afrundede Toppe endte jævnt i lange, fremskydende Pynter. Selve Kullerne vare gennemfurede paa kryds og tværs af Gange, fyldte med eruptive Bjergarter, hvis mørke, rødlige Farve tegnede sig skarpt mod Grundmassens meget lyse, brungule Farve. Grundmassen var uden Tvivl Gnejs eller Granit, og de glatslebne Kuller kunde tyde paa, at Isen i sin Tid har gaaet hen over dem. Bagved Kullerne tegnede sig en Række takkede, mørke Fjælde, der saa ud som Basalt. Som Gnejsen eller Graniten fremtraadte, saa det ud, som om den kunde skyde sig ind under Basalten, og erindres det, at Grundmassen søndenfor Kangerdlugsuak er Gnejs og Granit, og at disse Bjergarter atter paa mange Steder forekomme i Scoresby Sund¹⁾, kunde det tyde paa, at hele Plateauet mellem Scoresby Sund og Kangerdlugsuak hviler paa et Underlag af Gnejs eller Granit. Og den Mulighed er jo ikke udelukket, at Gnejs eller Granit kommer frem flere Steder paa denne Strækning, uden at jeg, der ikke er Fagmand, har observeret det.

Selve Kangerdlugsuaks Vestside optages af to store Bræer, adskilte ved Kap *Deichmann* (opkaldt efter Læge H. Deichmann, Deltager i Ryders Expedition 1891—92 samt i denne Expedition), af hvilke den nordre kommer stejlt ned over et knudret Underlag, efter den toppede og furede Overflade at dømme, endende med en temmelig høj, lodret Brævvæg, medens den søndre har et jævnt skraanende Udseende og kun en lav Brævvæg paa sine Steder, endende paa andre Steder i en Smule lavt Forland. Fjordens Indre har tre Hovedforgreninger, af hvilke den vestligste har høje Sidefjælde og en stor Bræ i Bunden, der taber sig langt oppe i Landet, medens de to andre have forholdsvis lave, jævnt skraanende Fjælde. Den øst-

lige Forgrening have vi kun set aaben et godt Stykke fra Mundingen. Fjældene i Bunden vare lave, og det saa ud, som om der strakte sig et stort, forholdsvis lavt Fjældplateau langt ind i Landet. Denne Fjord-arm delte sig i to Arme, hvis Bund imidlertid ikke saas, men som antagelig ere forsynede med Bræer, at dømme efter de talrige Isfjælde, som fyldte Fjorden.

Paa Skjærgaardshalvøens Sydside, hvor vi landede, har der tidligere levet Eskimoer. Paa hele Strækningen fra Kap Dalton og hertil havde vi ikke fundet ringeste Spor af, at Eskimoerne havde rejst eller boet her. Men her fandtes ikke mindre end 8 Husruiner, 6 Teltpladser, 11 Rævefælder, en Bjørnefælde og talrige Grave. Af Husenes Tilstand fremgik tydeligt, at de ikke alle havde været beboede samtidigt. Manglen paa Grønsvær har gjort, at Husene fortrinsvis vare byggede af Sten, sammenpassede saa godt som muligt. Flere af Husene vare meget gamle og tildels helt sammensyrtede. Et af dem var tilsyneladende af nyere Dato og ualmindelig vel bevaret. I dette Hus var Brixen langs Bagvæggen bygget af flade Sten, saa det synes, som om Beboerne ikke have haft overdrevent meget Træ. Men Jagten maa være fortrinlig her i Kangerdlugsuak, thi Sæler var der nok af, flere Bjørne og Narhvaler saas, og paa selve Skjærgaardshalvøen var der mange Spor af Bjørne. Vi begyndte strax paa Udgravning og Undersøgelse af Huse og Grave. Flere af Gravene vare overordentlig vel byggede. Paa Expeditionen 1898—99 havde vi paa Depotøen (66° 07' N. Br.) fundet en Grav, der adskilte sig fra alle andre sete ved, at der paa Siden af den var bygget et lille Kammer. Her paa Skjærgaardshalvøen fandt vi flere ganske lignende Grave samt Forklaringen paa Kammerets Anvendelse. Heri var nemlig nedlagt alle de Redskaber o. s. v., som vare medgivne de Døde, medens de i Grave uden Kammer fandtes i selve Gravene. I en af de undersøgte Grave syntes Ligene at have ligget fuldt paaklædte paa et Underlag af Bjørneskind, *iforte alle deres Klæder*, thi vi fandt Rester baade af behaaret Sælskind og Vandskind, og paa de forøvrigt fuldstændigt skeletterede Kranier sad endnu de lange, sorte Hovedhaar. Udgravningerne af Husene gav aldeles intet Udbytte, medens der derimod i Gravene fandtes en efter Omstændighederne usædvanlig rig Samling af etnografiske Gjenstande, som for største Delen medtoges. Desuden fik vi Plads i Baaden til tre af de bedst konserverede Kranier.

D. 9. August gjorde vi et Forsøg paa at naa længere ind i Fjorden, skjønt den var stærkt opfyldt

¹⁾ Meddelelser om Grønland, Bind XIX. Pag. 148.

af Isfjælde, Kalvis, Smaa- og Grødis, men efter at vi uden Held havde forsøgt forskellige Veje, maatte vi hen paa Eftermiddagen vende tilbage til Skjærgaards-halvøen. Det var en usædvanlig varm Dag, blikstille med bagende Solvarme. Uafbrudt hørte man den ensformige Lyd af Smeltevandets fra Skodsernes Overflade, hvilket draabevis faldt ned fra disses udhulede Kanter. Vandløb og Smaasøer dannedes overalt i Flagerne dybe Sne, medens Vandet rislede ned langs Siderne af Isfjældene, ofte dannende hele smaa Vandfald. En knitrerende Lyd iblandt med en Lyd som af smaa Piske-smæld hørtes stadigt. Det var den ofte forekommende krystallinsk udseende, graahvide Kalvis, der pludselig ligesom exploderede og opløstes i lutter Smaastykker, antagelig bevirket ved, at den ved en lav Temperatur indefrosne Luft udvides ved den stærke Varme. Paa en saadan varm Dag kalve eller kæntr Isfjældene for et godt Ord. Man skal helst holde sig i passende Afstand fra dem. Paa forholdsvis kort Afstand overværede vi denne Dag et større Isfjelds Kalvning med efterfølgende Kæntring og næsten fuldstændige Opløsning. Med et kort, dumpt Drøn løsnede der sig pludseligt et større Stykke foroven og faldt med et tungt Plask i Vandet. Det store, svære ubevægelige Isfjeld faar pludseligt Liv og begynder at duve voldsomt, men majestætisk op og ned løftende for hver Duvning en Del af sit blaagrønne Fundament ud af Vandet, medens Isfjældets kridhvide Overdel forsvinder i Bølgerne. Den voldsomme Bevægelse løsner store Stykker fra Fjældets Underside. De komme farende op med rasende Kraft, knusende og pulveriserende Isen omkring sig, og stoppe først deres vilde Løb i lang Afstand fra Fjældet. Og voldsommere og voldsommere bliver dettes Bevægelser. Flere og flere Stykker løsnes, indtil endelig Fjældet gaar helt rundt under en øredøvende Larm af Is, der knuses og mases, og Fjældet duver op og ned. Snart synes det at skulle forsvinde helt, medens Brændingen, toppet og skummende, slaar op omkring det; snart hæver det sig højt op af Vandet, og Bølgerne vige tilbage som skummende Vandfald ned ad Fjældets blaalige Side. Saa drøner det igjen; Opløsningen fortsættes, og af den mægtige Kolos findes der snart ikke andet end en over et stort Fladerum spredt, grødet Masse opfyldt af Isklumper og Kalvisstykker. Men endnu længe efter gaar der en sukkende, klagende Lyd hen over Isen. Det er Skodserne, der duve op og ned ved Dønningen, som Kalvningen har rejst.

Det var forholdsvis tidligt hen paa Eftermiddagen, at vi kom tilbage til vor gamle Teltplads paa Skjær-

gaardshalvøen, og der blev derfor god Tid til at undersøge Halvøens Flora. Et Exemplar af hver Art indsamledes og medtoges.

D. 10. August forlod vi Kangerdlugsuak og stod i spredt Is ned mod Pynten søndenfor Kap Deichmann. Kursen førte et godt Stykke klar af Bræerne paa Fjordens Vestside, udfor hvilket der fandtes mange Isfjælde. Lidt nordfor Kap Deichmann passerede vi i nogen Afstand et af de største Isfjælde, som vi nogensinde havde set. Jeg jugerede dets Længde til 3000 Fod og dets Højde til 150 à 200 Fod. Det tegnede sig foroven med sine skarpe Takker som en Palisaderække og saa ud, som om det kom fra en Bræ, der paa et knudret Underlag kom meget stejlt ned og saa var brækket af efter en Linje parallel med Brævæggen. Det var tilsyneladende forholdsvis smalt. Muligen det var produceret af Bræen nordfor Kap Deichmann. Efterhaanden, som vi kom søndenfor dette, formindskedes Antallet af Isfjælde, og samtidig traf vi en Mængde store, flade Fjordisskodser, hvilket yderligere synes at antyde, at Isen maa være brudt her for ganske nylig. Lidt nordfor Kap *Edvard Holm* findes en lille, ca. 250 Fod høj Gnejs-Ø, der paa Grund af sit Udseende fik Navnet Keglen. Paa et lavt Skjær tæt ved fandt vi hen paa Aftenen et Ophalingssted for Baaden, medens vi derimod ikke kunde rejse Telt, men maatte lægge os imellem Stenene.

D. 11. August stod vi over mod Nordre-Aputitek, der ligger ret SV. for Keglen i 6 Kml.s Afstand, men det blev sex drøje Kml. Jo nærmere vi kom Sneøen, desto tættere blev Isen, og tilmed var der voldsom Isgang. Flagerne skruede og maledes op ad hverandre for i næste Øjeblik at skilles, dannende en smal Kanal fyldt med Smaais og Grødis. Øjeblikket benyttet. Baaden hales gennem Kanalen, ofte kun med stor Vanskelighed paa Grund af den grødede Masse, og kort efter skrues Flagerne atter sammen. Alen for Alen maa vi kæmpe os frem, jo nærmere vi komme Øen, og langt om længe naa vi den, men vi ere komne ind et Sted, hvor vi ikke kunne hale Baaden op. Endnu en Time maa vi slide i det langs Øen, inden vi i en lille Vig paa Øens Østside finde et brugbart Opholdssted. Sammen med Jakobsen begav jeg mig strax til Fjældets for at maale og faa Udkig over Situationen. For at komme op paa Øens højeste, ca. 400 Fod høje Top, der ligger paa dennes SV.-Side, maatte vi gaa over en ca. $\frac{1}{2}$ Kml. bred Bræ, der strækker sig tværs over Øen og staar med ca. 30 à 40 Fod høje Vægge ud mod Havet. Paa Bræens ene Side rislede det ene lille Vandløb ned efter det andet

og samledes tilsidst i en ret betydelig Elv. Den Udsigt, vi fik, var ikke meget lovende. Isen laa ubrudt fra Kap Edvard Holm og langs Landet saa langt sydefter, som vi kunde se. Den ubrudte Is strakte sig helt ud til Nordre-Aputiteks Vestside. Det landfaste, ubrudte Isbælte bestod af sammenfrosne Storis med talrige indefrosne Isfjælde, og udenfor Isbæltet søndenfor Nordre-Aputitik laa Isen i store Marker med indefrosne Fjælde tætpakket og med de faa Render og Klaringer fyldte med Smaais og Grødis. Talrige Isfjælde saas overalt, dog ikke saa mange som udfor Fjordene vestfor Kap Vedel. Det var straalende klart Vejr, men intet Vand saas i Horisonten; kun skinnende hvid Is, end ikke ringeste Antydning af Vandhimmel. Nordfor os saa vi Landet klart og tydeligt strække sig østefter hen til Nuna-isua. Bag ved Kap *Hammer*, men langt inde i Landet, hævede sig et pyramideformet, meget højt Fjeld med sne- eller isklædte Sider og vestfor os laa denne lange isklædte Strækning, der naar helt ned til Aggas Ø, og som vi det foregaaende Aar længselsfuldt havde stirret paa fra Søndre-Aputitek. Det er om denne Strækning, at G. Holm, ifølge Angmagsalik-Eskimoernes Opgivelser, beretter, at „Isen gaar helt ud til Havet“. Men, medens Indlandsisen søndenfor Sermilik Fjorden præsenterer sig som en endeløs skinnende hvid, jævn Flade, har dette Landskab, set fra Nordre-Aputitek, mere Karakteren af et meget kuperet Terræn med talrige Nunatakker og Fjældspidser, mellem hvilke Bræerne flyde ned og til Slutning ende i mægtige Bræer, der for de nordliges Vedkommende staa med Væg ud i Vandet, medens dette ikke kunde afgøres for de sydlige Bræers Vedkommende. Som det senere vil fremgaa, maatte vi med Isen drive ned langs denne Strækning i ret betydelig Afstand fra Land, medens det saa godt som hele Tiden var Taage. Kun af og til kom der en delvis Klaring over Landet, men jeg tror dog, at man i Hovedsagen kan beskrive Kysten fra ca. 68° 07' N. Br. til 67° 25' N. Br. som bestaaende af en Samling mægtige Bræer, der vælte ned mellem en Række Fjældkjæder, hvis Hovedretning ligger mellem NNV. og NV.

Selve Nordre-Aputitek bestaar af Granit, og Isen har i sin Tid gaaet tværs over Øen, idet der helt oppe paa den findes Skurstriber. Nordre-Aputitek er det nordligste Sted, som Angmagsalik-Eskimoerne, ifølge C. Holm¹⁾, nogensinde vides at have besøgt. Holms Hjemmelsmand, en gammel Eskimo ved Navn Kunak,

lever endnu og har som Dreng tilbragt tre Aar heroppe. Efter hans Udsagn plejer Isen langs Land aldrig at brække her førend hen i August, og der var altsaa intet Abnormt i, at Isen endnu laa ubrudt d. 11. August. Ruinerne af Kunaks Huus kunde vi fra Maalepladsen se inde paa Øens Sydpynt. Paa Bopladsen, der var ret frodig, saas en Bjørn vandre om, af og til tagende sig et Maaltid Grønt.

D. 12. August var der ikke saa lidt Dønning, men ikke desto mindre havde der i Løbet af Natten dannet sig tyk Nyis, tildels fremkommen ved, at den megen Grødis mellem Skodserne var frosen sammen. Nyisen var saa tyk, at vi maatte vente med at gaa an til lidt op ad Dagen, da Solen havde gjort sin Indflydelse gjældende. Vi arbejdede os da langs Øens Østside ned til Bopladsen paa Sydsiden. Lige ved Landingsstedet 2 Fod over Lavvandsmærket fandtes en Jættegryde 2 $\frac{1}{4}$ Fod dyb og 2 $\frac{1}{2}$ Fod i Diameter. Forskjellen mellem Høj- og Lavvande maalttes til 9 Fod. Overalt i Strandkanten fandtes tyk og svær Isfod.

Omkring Husruinerne havde Bjørnen rykket Planter og Mos op og var dernæst gaaet over paa en lille Snebræ, hvor der fandtes et af de karakteristiske Bjørnehuller. Her havde den rimeligvis overnattet, thi ved Siden af Hullet fandtes en aldeles frisk Bjørnefaces, der ved Undersøgelse viste sig at bestaa af Planterester. Dette kunde tyde paa, at Bjørnene, der den største Del af Aaret ere henviste til dyrisk Føde, føle Trang til nogle af de Stoffer, der findes i Planterne. Det er en Kjendsgjerning, at Eskimoerne, der ligeledes største Delen af Aaret ere henviste til dyrisk Føde, saa snart Foraaret kommer, ofte gaa og spise det Grønt, de finde.

Kunaks Hus er bygget paa en Tomt, hvorpaa der tidligere har staaet to andre Huse, saa Øen maa have været beboet i flere Omgange. Jagten maa være fortrinlig heroppe at dømme efter de mange Knogler af Bjørn, Sæl og Narhval, der laa spredte omkring, men efter mine Erfaringer træffer man ogsaa som Regel de fleste Sæler udfor Bræer. Dette kunde tyde paa, at det med Bræelvene udflydende Vand og Lerpartikler skabe særlig gunstige Livsbetingelser for de Organismer, hvoraf Sælerne leve.

Fra d. 13. til d. 16. August laa vi nu her paa Nordre-Aputitek. Vejret var stormende med Kuling af NNE. og øsende Regn og Taage. Men udenfor Isen maa der have været langt mere Kuling, end vi havde, thi efterhanden rejste der sig en voldsom Brænding op paa den Pynt, hvor vi havde Telt. Vi maatte stadig flytte Godset og hale Baaden længere op. Til

¹⁾ Meddelelser om Grønland. Bind IX

Slutning stod Baaden 33 Alen fra og 4 Alen over Højvandsmærket (maalt med Maalebaand og Theodolith), og dog håndte det, at Brændingen en enkelt Gang gik saa langt op, at Baaden kom til at flyde. Det undrede mig, at der, trods den megen Is, kunde rejses saa svær Brænding, men i en Klaring d. 14. August saa jeg fra Øens højeste Punkt, at der ca. 6 à 8 Kml. fra Øen, og lidt søndenfor den skar sig en Vandbugt ind i Isen i omtrent Ø. og V. Vandbugten maa rimeligvis have staaet i Forbindelse med selve Havet. Langs Bugtens Sider og Bund laa Isen stuvende tæt ligesom i Kanten af Pakisbæltet. Søndenfor Vandbugten og helt ind til Landsiden laa Isen tæt pakket og saa langt til Søs, som man i det disede Vejr kunde se. Inde i Bugten sydfor Kap *Edvard Holm* var Isen brudt noget længere ind end d. 11., men laa endnu ubrudt langs Land. Rundt om Sneøen og nordfor var Isen spredt.

Det er et storslaaet Syn at se ud over den tætte Ismasse sydfor os. De mægtige Isfjælde og udstrakte Flager duve op og ned og skrue med voldsom Kraft mod hverandre, og herinde paa Øens opadgaaende Grund knække de favnetykke Skodser over som Glas og mases i mange Stykker, medens Brændingen slynger tonsstore Isstykker op paa Pynten. Ve det Skib, der befinder sig ude i Isen under saadanne Omstændigheder!

Forholdene saa jo ikke gunstige ud sydpaa, og vi greb derfor med Begjærlighed Lejligheden til at forskaffe os nogen Proviant, da der en Morgen kom svømmende 3 Bjørne, en Hun og to Unger, ind mod vor Teltplads. Vi fordelte os mellem Stenene langs Pynten. Moderen var forrest. Spejdende og snusende klatrede hun op lige udfor mit Skjulested. Den gjør et Skridt frem, og jeg ser nu dens skinnende hvide Hoved med de smukke, brune Øjne og dens sorte Snude rage op over Stenene kun 9 Alen fra mig. Et Skud ind igjennem Munden stopper den, men dræber den ikke. Men faa Sekunder efter knalder et Skud fra Løth, og det smukke Dyr ligger dødt og livløst for os, medens Ungerne hylende og klagende flygte ud i Isen. Bjørnen blev flaaet, og Skindet og alt Kjødet lagt i et af Eskimoernes gamle Depoter.

Under det langvarige, tvungne Ophold paa Øen var der rig Lejlighed til at studere dennes Flora. Et Exemplar af hver Art indsamledes og medtoges.

Endelig d. 16. August havde Kulingen og Brændingen lagt sig saa meget, at vi kunde sætte Baaden i Vandet, men stadigt var det brandtæt Taage. Da imidlertid Isen var spredt lige ud for vor Pynt, be-

sluttede jeg dog at gjøre et Forsøg paa at naa den lille Ø med omgivende Smaaøer og Skjær, som findes omtrent ret SV. t. V. for Nordre-Aputitek i 5 Kml.s Afstand. I Begyndelsen var ogsaa Fremkomsten taalelig, men, efterhaanden som vi kom sydpaa, blev Isen tættere og tættere. Samtidig tiltog Dønningen, og vi hørte stadig østeri en stærk Larm som af høj, oprørt Sø. Skulde vi mon være i Kanten af Isbæltet? Men Taagen holdt sig stadig tæt og hindrede al Udsigt. Ved Middagstid blev Isen saa tætpakket, at det var umuligt at komme videre paa Kursen Syd, men vestefter var Isen mere spredt langs Nordkanten af den tætte Ismasse. Endelig Kl. 3 Em. klarede det lidt, og vi havde da en lille Ø nordfor Patuteraajuit i ret SØ. 1 Kml.s Afstand. Ihærdigt arbejdede vi nu for at naa denne Ø, men der var ualmindelig Gang i Isen. Renderne aabnede og lukkede sig uafslutelig med korte Mellemlum, og tilmed foregedes Vanskeligheden ved at manøvrere Baaden af den svære Dønning, der fik Skodserne til at duve op og ned. Man maatte have et Øje paa hver Finger, stadig være klar til at hale op og navnlig passe paa, at Baaden ikke kom ind under en af Skodsernes udhulede Kant, naar Dønningen løftede den op. Ved den nedadgaaende Bevægelse vilde da Baadens Lønning blive trukken under Vandet. Jo nærmere vi kom Øen, desto voldsommere blev Isgangen, og da vi endelig efter et utroligt Slid vare komne den nær paa 4 Kml., maatte vi hale Baaden op paa Isen for ikke at risikere, at den blev knust.

Op nu drev vi, medens Isen skruede voldsomt, ned mod Øen Patuteraajuits Østpynt. Tværs over den vel ikke stort mere end 3 à 400 Fod høje Ø gaa en Del Kløfter, saa at den nordfra ser ud som flere, ganske tæt ved Siden af hverandre liggende Øer. Jeg vilde ganske overordentlig gjerne i Land paa Øen for at faa en god Skæring, og hen paa Aftenen gjorde vi derfor atter et Forsøg.

Men jo nærmere vi kom Øen, desto mere tiltog atter Isgangen, og i en Kml.s Afstand fra Øen maatte vi dødtrette og udasede opgive at naa denne og belave os paa at tilbringe Natten paa Isen. I den svære Isgang gjaldt det om at faa udvalgt en af de stærkeste Skodser.

I Løbet af Natten drev vi med hele den kompakte Ismasse tæt østom Patuteraajuit og derefter omtrent retv. SV. i. D. 17. August var det atter brandtæt Taage, men ved Middagstid klarede det delvis. Trods Isen var tætpakket, duvede Skodsen stadig op og ned. Den kunstige Horisont kunde ikke benyttes, men Plad-

sen bestemtes ved Viinkelmaaling, og der maalttes rundt og tegnedes Tøninger, saa vidt Taagen tillod. I de forløbne 15 Timer havde vi med Isen tilbagelagt 11 Kml.

Kl. 3 Em. blev det igjen tæt Taage, medens Isen stadig kjørte SV. i. Ensformigt og langsomt sneg Tiden sig hen. Uafsladeligt vandrede vi op og ned paa Skodsen, med Længsel imødesende det Øjeblik, hvor man skulde have noget Varmt i Livet, thi bidende koldt var det, kun omgivet af Is saavel paa Landet som paa Vandet og med Istaagen hængende over det Hele.

Først d. 18. ved Middagstid klarede det igjen for Alvor, og Aggas Ø, det nordligste Punkt, vi havde naaet forrige Aar, tegnede sin takkede, skarpe Kam i SV. I det forløbne Etmaal vare vi kun drevne 5 Kml. SV. i, men lige fra Morgenstunden havde der været begyndende Spredning i Isen. Efter at jeg havde maalt rundt, afrejste vi derfor.

Efter Erfaringerne fra Expeditionen 1898—99 kunde vi være temmelig sikre paa, at Isen maatte være brudt omkring Aggas Ø. Vi gjorde dog først et Forsøg paa at naa ind til Landet nordfor, hvor der findes to mindre Bugter med Bræer i Bunden, og hvor det omgivende Fjældland er bedækket med Is. Udfor Bugterne ligge nogle Smaaøer, der kuppelformede hæve sig op over Isen helt bedækkede med Kalotter af Sne og Is, men Isen laa ubrudt inde under Land. Vi maatte se at komme ind søndenfor Aggas Ø. Paa enkelte Steder var Isen under Rejsen ind mod Land forholdsvis spredt, men paa andre Steder laa der brede Bælter af usædvanlig store Isfjælde med de mellemliggende Render fyldte med mindre Isstykker og knust grødet Is.

Efter et meget haardt Isarbejde — 5 Gange maatte vi hale Baaden helt over Isen og adskillige Gange delvis over Isfodder — tvang det indtrædende Mørke os omtrent ved Midnatstid til at hale Baaden op paa Isen ca. 2 Kml. søndenfor Aggas Ø og ca. 1½ Kml. af Land.

Vi havde slidt voldsomt haardt i det for at komme i Land, thi hen paa Aftenen blev det øsende Regnvejr, og at tilbringe Natten i Regnvejr paa en snedækt Skodse uden Telt og halvt gjenneblødt, er altid mindre behageligt.

D. 19. August havde vi atter megen og tæt Is. Syv Gange maatte vi hale Baaden helt over og mange Gange delvis over Isen, men vore Anstrængelser kronedes med Held, og hen paa Eftermiddagen stod vi ind paa Solos Fjord nordfor Nualik. Den i 1899 byggede Varde havde vi set paa lang Afstand. Derimod

saa vi intet til vort Proviantdepot. Skulde Bjørnene have opbrudt det og forteret vor Proviant? I største Spænding nærmede vi os Pynten. Ganske rigtigt: Bjørnene havde brudt Depotet og smidt Kasserne rundt omkring. Disse vare en Del ramponerede, men havde for Resten ingen Skade taget, og al Provianten var i Behold.

Den megen Is, vi havde haft i de sidste Dage, kunde jo i Betragtning af de gode Isforhold, vi havde haft nordfor Kap Vedel, tyde paa, at Isen var sat sydpaa og nu laa i store Masser ned langs Kysten. Med denne Mulighed for Øje bortkastedes alt, hvad vi paa nogen Maade kunde undvære, hvorved der skaffedes Plads i Baaden til hele Depotprovianten.

Den berejste Strækning toges i Besiddelse i Is. Majestæt Kongen af Danmarks Navn og døbt med Navnet „Kong Christian den IX's Land“. Samme Navn gav G. Holm det af ham for første Gang berejste Angmagsalik Distrikt ligesom den af Skibsexpeditionen under N. Hartz's Ledelse opmaalte Kyststrækning fra Kap Dalton til Scoresby Sund faar dette Navn. Kong Christian den IX's Land strækker sig herefter lige fra Dannebrogsgøen til Scoresby Sund over 5 Breddegrader. Endnu engang vajede gamle Dannebrog paa denne Plet, medens en taktfast Salut paa 9 Skud under vore Hurraraab gjenlød i Fjældene.

Den gamle Varde forstørredes, og Beretning om Expeditionen nedlagdes heri. Det „døde Hus“ paa Nualik, hvor vi i 1899 havde set de sørgelige Beviser for, at ca. 40 Eskimoer her havde fundet en pludselig Død, undersøgte endnu engang, uden at vi fandt noget Nyt. Derimod viste Udgravningen af flere Spækgrave, at Eskimoerne næppe kunne være døde af Sult. Der er da næppe anden Forklaring, end at de ere uddøde ved Forgiftning fremkommen ved Nydelsen af halvraaddent Kjød, der er en Delikatesse for en Eskimo. Exempler paa saadanne Forgiftningstilfælde med dødelig Udgang kjendes blandt Eskimoerne i Angmagsalik Distriktet.

D. 21. August afrejste vi fra Nualik. Vi vare jo nu i kjendte Egne. Kysten var berejst i hele sin Udstrækning, og det gjaldt kun om at bringe Resultaterne hjem. Over *Kruuses* Fjord havde vi saa tyk Nyis mellem Størisen og Isfjældene, at det kneb med at komme igennem, og ned til Skrækkens Bugt havde vi af og til megen Is med Isgang, men herfra og til Tasiusak havde vi de mest glimrende Isforhold. Kun udfor *Steenstrups* Bræer maatte vi som sædvanlig et godt Stykke tilsøs. Vore Ophalingspladser paa Hjemturen vare:

Kap Warming	d. 21. August
Bugten nordenfor Kap Jørgensen	- 22. —
Nanertalik	- 23. —
Wahls Fjord	- 24. —
Nigertusok	- 25. —
Sarkarmiut	- 26. —
Depotøen	- 27. —
Jærnøen	- 28. —
Utorkarmiut	- 29. —
Øerne i Ikerarsak	- 30. —
Kingak	- 31. —
Tasiusarsik	- 1. Septbr.

D. 2. September efter 43 Dages Rejse, paa hvilken vi havde tilbagelagt over 500 Kml., ankom vi til Tasiusak, hvor vi blev modtagne med aabne Arme af vore Venner Missionæren, Pastor *Rüttel* med Frue, og Handelsbestyrer *Petersen* med Frue. Og lidt efter strømmede Eskimoerne til fra alle Sider. Glæden lyste ud af Øjnene paa disse elskelige Naturmennesker, og saa begyndte de at spørge ud om det mærkelige Land nordpaa, om der var mange Bjørne og Sæler, om Isen var god o. s. v. i en Uendelighed.

Resultaterne af Kystexpeditionen ere:

1. Strækningen fra Kap Dalton (69° 24' NBr.) til Tasiusak (65° 35' NBr.) er berejst, og den ukjendte Strækning fra Kap Dalton til Aggas Ø (67° 22' NBr.) er kortlagt og undersøgt.
2. Fra den ukjendte Strækning hjembringes en mindre botanisk Samling, idet der paa fem forskellige Steder, fordelte langs Kysten, er indsamlet et Exemplar af hver Art, der observeredes. For Geologi og Zoologi Vedkommende indskrænker Resultatet sig til en Del Notitser, der naturligvis, da jeg ikke er Fagmand, kun ere sparsomme.
3. En Kraniesamling paa 15 Stk. hjembringes: 3 fra Kangerdlugsuak, 4 fra Nualik, 7 fra Sarkarmiut og 1 fra Kingak i Angmagsalik Fjorden.
4. En mindre, men interessant etnografisk Samling hjembringes hovedsagelig indsamlet i Kangerdlugsuak.
5. Talrige Fotografier og Landtoninger ere tagne.

D. 11. September ankom „Antarctic“, hvorefter jeg atter overtog Ledelsen af Skibsexpeditionen og Førelsen af Skibet. Skibsexpeditionen var under Cand. Hartz's Ledelse til Punkt og Prikke gaaet efter Programmet. Jeg selv havde naaet, hvad jeg ønskede. Det var derfor intet Under, at der kun fandtes glade Ansigter ombord.

Der gjordes nu klar til Hjemrejsen. D. 17. vexledes det sidste Haandtryk med Koloniens Beboere, til hvilke min trofaste Følgesvend Søren Nielsen nu hørte, idet han skulde forblive deroppe som Medhjælper ved Handelen, og d. 18. om Morgen stod vi ud af Tasiusak. Den sidste Trawling foretoges udenfor Fjordmundingen, og Kursen sattes hjemefter. Isen lagde ingen Hindringer i Vejen.

Paa Hjemvejen fortsattes de meteorologiske Undersøgelser og Indsamling af Plankton. Endvidere udkastedes Strømflasker.

En orkanagtig Storm i Danmarks Strædet og en Storm søndenfor Færøerne sinkede os en Del, og først d. 4. Oktober ankredes paa Inderrheden.

Her skiltes jeg fra alle mine Ledsagere og Venner. Kun lyse Minder har jeg om Samlivet med dem.

Bemærkninger til Kortet.

Den paa Expeditionen 1898—99 og 1900 berejste Strækning paa Grønlands Østkyst mellem Kap Dalton og det nordligste af *G. Holm* i 1884 besøgte Punkt i Angmagsalik Distriktet havde aldrig forhen været besøgt af nogen hvid Mand. Der havdes dog en Del spredte Oplysninger om forskellige Strækninger langs denne Kyst.

I 1787 saa den danske Søofficer *Egede*¹⁾, da han med sit Skib, Hukkerten „Hvidfisken“, befandt sig paa 65° 54' N. Br. og 34° 31' V. Lgd., Landet omkring ca. 66° N. Br. Dette har rimeligvis bevirket, at *Gliemann* paa sit i Weimar 1828 udgivne Kort over Grønland har givet Landet omkring ca. 66¼° N. Br. Navnet „Egedes Land“. Dette Navn findes ligeledes opført i senere udkomne engelske og amerikanske Kort, men betydeligt nordligere, end Egede nogensinde har set Landet. Da *Gliemann* vistnok kun har villet betegne, at „Landet var set af Egede“, og da den store Sermilik Fjord (Egedes og Rothes Fjord), som Egede opdagede, er opkaldt efter ham, har jeg ikke bibeholdt Betegnelsen „Egedes Land“.

I 1828 havde *Scoresby jun.*²⁾ fra Skib set og skitseret Kysten ned til Kap Barclay, men da han var i en ret betydelig Afstand fra Land, kunde hans Kort selvfølgelig kun være mindre nøjagtigt. *Scoresbys* Kort

¹⁾ Egede, *Rejsebeskrivelse til Øster-Grønlands Optagelse, foretaget i Aarene 1786 og 87.*

²⁾ *Journal of a voyage to the Northern Whale-fishery including researches and discoveries on the Eastern coast of West Greenland, made in the summer of 1822 in the ship „Baffin“ of Liverpool.* London 1823.

blev i 1892 betydeligt forbedret af C. Ryder¹⁾, hvorvel Kortlægningen ligeledes blev foretaget fra Skib, men i mindre Afstand fra Land. De af Scoresby givne Navne ere bibeholdt i Kortet.

Over Strækningen fra d'Aunay Bugten til Kap Grivel havdes et Skitsekort, optaget i 1833 af den franske Løjtnant *Jules de Blosseville*²⁾ fra Orlogsbriggen „La Lilloise“. Skitsekortet fulgte med et Brev, som Blosseville i August Maaned sendte hjem fra Vapna-fjord paa Island. Af Brevet fremgaar, at Kortet er aflagt efter et eneste Sæt Pejlinger og en gisset Distance, og da det efter Opmaalingerne i 1900 viser sig, at det nærmeste, Blosseville har været Kysten, er ca. 70 Kml., er det ikke til at undre sig over, at f. Ex. Kap Grivel ligger ca. 1° 20' vestligere, end Blosseville opgiver. Da „Lilloise“ kort efter forsvandt sporløst med Mand og Mus, antagelig under fortsatte Bestræbelser paa yderligere at kortlægge Grønlands Østkyst, og der af Blossevilles Undersøgelser ikke findes andet end ovennævnte Skitsekort og Brev, har det været umuligt nøjagtigt at identificere de af Blosseville sete Punkter. De af ham givne Navne ere dog i videst muligt Omfang anvendte i Opmaalingskortet fra 1900.

Den næste Expedition, der gav nogle kartografiske Oplysninger, var den 2. tyske Nordpolsexpedition 1869—70³⁾. Det ene af denne Expeditions to Skibe, „Hansa“, ført af Kaptajn *Hegemann*, skruedes Natten mellem den 21. og 22. Oktober 1869 ned udfor Liverpool Kysten. Besætningen drev nu paa en Ismark ned langs Østkysten og ankom først d. 13. Juni 1870 efter mange Farer og svære Lidelser til Frederiksdal paa Grønlands Vestkyst. Ved Nytaarstid drev Ismarken saa nær ind under Land, at Tilstedeværelsen af en større Bugt, i hvilken flere Øer fandtes, konstateredes. Efter Hegemanns Opgivelser kan der næppe være Tvivl om, at den af Tyskerne benævnte „Skrækkens Bugt“ er den sydlige Del af Kialinok Distriktet, Nytaarsoerne de af mig med Navnene Store Tindholm, Lille Tindholm og Svineryggen opkaldte Øer i Forbindelse med de her vestfor liggende Øer, Kap Hildebrandt Forhjørget vestfor Øen Kajarsak og Kap Buchholz den fremspringende Pynt søndenfor Poulsens Fjord. Det er derimod mere tvivlsomt, hvilket Forbjerg Tyskerne have opkaldt efter Hegemann. Sandsynligheden taler dog for, at det maa være den østre Ende af Langøen.

Det vil ses, at det af Hegemann fra Ismarken optagne Kort afviger noget fra Virkeligheden. Men, henset til de farefulde Omstændigheder, hvorunder han virkede, kan man kun beundre, at det saa godt lader sig gøre at identificere de af ham opkaldte Øer og Punkter.

I 1879 fulgte den danske Orlogsskonnert „Ingolf“, Kaptajn *Mourier*⁴⁾, Iskanten fra omtrent 69° 00' N. Br. til 65° 00' N. Br. Begunstiget af udmærket Vejr havde han, trods den ret betydelige Afstand, Kysten saa godt som hele Tiden i Sigte. Afstanden var imidlertid for stor til, at han paa nogen Maade kunde bestemme Kystkonturerne. Derimod bestemtes flere kjendelige, meget høje Fjælde, men da disse alle ligge et godt Stykke inde i Landet og som en Følge heraf kun sjældent ses, naar man, som paa Expeditionerne 1898—99 og 1900, saa godt som altid færdes klods inde under Land, er det ikke lykkedes mig nøjagtigt at bestemme andre af disse Fjælde end „Ingolfs Fjeldet“. Yderligere Meddelelser om denne Kyst ere givne af C. F. Wandel⁵⁾.

Efter at *Nordenskiöld*⁶⁾ i 1883 med Damperen „Sofia“ havde været i Land paa Grønlands Østkyst paa 65° 36' N. Br., gik han nordpaa langs Isbæltet og paatænkte at gjøre endnu et Forsøg paa at naa ind til Kysten omtrent paa 66½° N. Br. Han opgav det imidlertid, men omtaler, at det saa ud, som om der søndenfor Ingolfs Fjeldet skar sig en dyb Bugt ind mellem Kystbjergene. Det har antagelig været Indløbet til Kangerdlugsuaasiak, som han saa.

De fyldigste Oplysninger om Kysten fra Angmagsalik Distriktet og helt op til ca. 68° N. Br. erhvervede imidlertid G. Holm paa sin bekjendte Konebaadsexpedition i 1883—85⁴⁾. Fra Nanortalik paa Grønlands SV. Kyst trængte han i Sommeren 1884 helt op til Angmagsalik Distriktet, hvor han overvintrede blandt de derboende Eskimoere. Holm beretter, at disse i tidligere Tid ofte rejste nordpaa og overvintrede i Kialinek Distriktet, ja, en enkelt endnu dalevende Grønlænder havde som Dreng tilbragt tre Aar paa Øen Nordre-Aputitek, det nordligste Sted, Eskimoerne i Angmagsalik Distriktet have besøgt. Efter at Holm havde forklaret disse Eskimoer Papirets og Blyantens Brug, skitserede de Kysten for ham, og, takket være hans indgaaende Kjendskab til Eskimoernes ejendommelige Fremstillingsmaade, kunde han paa Grundlag heraf i store Træk skitsere Kysten nordefter. Hvorvel dette

¹⁾ *Geografisk Tidsskrift*. 4: Bd., Pag. 47.

²⁾ *Meddelelser om Grønland*. Bind VI.

³⁾ *Den andra Dicksonska Expeditionen till Grønland*. Stockholm 1885.

⁴⁾ *Meddelelser om Grønland*. Bind IX.

¹⁾ *Meddelelser om Grønland*. Bind XVII.

²⁾ *Bulletin de la Société de Géographie* 1834. Tom. II.

³⁾ *Die zweite deutsche Nordpolarfahrt*. Leipzig 1878.

Skitsekort ikke giver detaljerede Oplysninger, forbavses man dog i høj Grad over, paa hvormange Punkter det er sammenfaldende med Virkeligheden. Overbæringsstedet Itivsalik, for hvilket Sted Eskimoerne havde opgivet fyldige Oplysninger om Solens Stilling, har Holm paa Grundlag heraf fastslaaet at maatte ligge paa „66° 48' N. Br. eller maaske lidt lavere“, og det ligger paa 66° 46' N. Br. I Forhold hertil har Holm bestemt flere andre let kjendelige Punkter, saasom den store Bræ Ikersuak, Øerne Nanertalik, Nordre- og Søndre-Aputitek o. fl. a. saa nøjagtigt, at de enten ligger paa den af Holm opgivne Bredde eller kun variere meget lidt derfra.

Foruden ovennævnte Skitsekort hjembragte Holm et i Træ udskåret Kort¹⁾ over Strækningen fra Ikerasak til Kap Wandel. Efter at denne Strækning nu er berejst, vil man med temmelig stor Sikkerhed kunne identificere de opgivne eskimoiske Navne som anført nedenunder. I Listen er kun opført de Navne, som ikke allerede ere opførte i Kortet.

Sardlermiut = Storøen.

Nepinerkit = Øen østfor Kap Nordenskiöld.

Ananak = Depotøen.

Aputitek = Grusøen.

Itivdleruak = Moræneøen.

Sikivitik = Jærneøen.

Sarkarmiut = Bopladsen østfor Nord Fj.

Erserisek = Vest Fj.

Nutugkat = Nordre Arm af Depotfjord.

Ikerasakitek = Søndre Arm af Depotfjord.

Kavdlunak = Bjørnebugt.

Iliartalik = Bræen ved Indløbet til Ikerasak.

Til Slutning skal kun nævnes, at den norske Sælfanger „Hekla“, ført af Kaptajn Knudsen²⁾, i 1893 kom Landet nær paa ca. 18 Kml. omtrent udfor Kap Grivel og observerede, at der her skar sig to Forde ind.

Dette er i store Træk, hvad man i kartografisk Henseende kjendte til Kystkonturerne forinden Expeditionerne i 1898—99 og 1900. Men Landet er desforuden ikke sjældent blevet set fra Skib udenfor Isbæltet. Saaledes to Gange af Nansen³⁾, nemlig i 1882 fra Sælfangeren „Viking“ og i 1888 fra Sælfangeren „Jason“, forinden han forlod Skibet for at foretage sin dristige Færd over Indlandsisen.

Ved Opmaalingen af Kysten er følgende Fremgangsmaade benyttet. 35 Punkter, fordelte langs Ky-

sten, ere bestemte ad astronomisk Vej, og disse 35 Punkter danne Basis for Opmaalingen. Paa den Del af Kysten, hvis Hovedretning falder nærmere N. og S. end Ø. og V., er Bredden bestemt gennem circummeridiane Højder, maalte over Kvægsølvhorisont med en Pistors Prismecirkel, medens Længden er bestemt gennem Solazimuther, maalte med en lille Theodolith. Som Kontrol paa Solazimutherne er der af og til taget Længdeobservation, ligeledes maalte over Kvægsølvhorisont med en Pistors Prismecirkel. Paa de Steder, hvor Kystens Hovedretning falder nærmere Ø. og V. end N. og S., er Længden bestemt ad astronomisk Vej og Bredden gennem Solazimuther, hvilke Bredder af og til ere kontrollerede gennem circummeridiane Højder. Til Observationerne anvendtes 3 Lommeure. Paa Baadturene i 1899 kontrolleredes disses Stand og Gang paa følgende Maade. Forinden Afrejsen fra Tasiusak bestemtes Urenes Stand og Gang. Paa Depotøen (66° 06' 50" N. Br.), hvis Længde gennem en Solazimuth er bestemt i Forhold til G. Holms Opmaalingskort over Angmagsalik Distriktet, toges korresponderende Højder, hvorved Urenes Stand og Gang bestemtes i det siden Afrejsen forløbne Tidsrum. Da vi paa Hjemrejsen atter ankom til Depotøen, toges igjen korresponderende Højder, hvorved Standen og Gangen bestemtes for Rejsen nordefter. Det vil af Listen over Middelverdien af astronomiske Bestemmelser fremgaa, at i Wahls Fjord og paa Kap Warming falde Længderne, bestemte samtidig gennem Solazimuth og ved Urene, nøjagtig sammen, medens de paa det nordligste Sted, Nualik, hvor Observation blev tagen dette Aar, differere 3,3 Længdeminut. Da en Fejl i Urene har saa godt som ingen Indflydelse paa Længden bestemt gennem Solazimuth, men derimod influerer stærkt paa Længden bestemt gennem korresponderende Højder, er Nualik i Kortet aflagt med den Længde, der er bestemt gennem Solazimuth. I 1900 blev Urenes Gang bestemt ombord i Skibet ved Sammenligning med Skibskronometret, der gennem Observationer i Scoresby Sund paa tidligere nøjagtigt bestemte Punkter samt paa Dyrefjord udviste en uforandret Gang. Ved Ankomsten til Nualik toges korresponderende Højder, hvorved Lommeurenes Stand og Gang bestemtes i det siden Bortgangen fra Skibet forløbne Tidsrum. Det viste sig, at deres Stand og Gang havde holdt sig næsten uforandret.

Til omtalte 35 Punkter ere nu Maalepladserne knyttede, der i et Antal af 50 ere fordelte langs Kysten, og som i saa stort Omfang, som det har været muligt, ere sammenfaldende med de astronomisk bestemte Punkter. Fra Maalepladserne er der tegnet

¹⁾ Meddelelser om Grønland, Bind X, Tavle XXXXI.

²⁾ Geografisk Tidsskrift, 12. Bd., Pag. 158.

³⁾ F. Nansen. Paa Ski over Grønland. Kristiania 1890.

Middelværdi af astronomiske Bestemmelser¹⁾,

foretagne af G. Andrup i 1898—99 og 1900.

Sted.	Bredde bestemt ved		Længde bestemt ved	
	Circumm. H.	Solazimuth.	Lommeur.	Solazimuth.
Kap Barclay. S. Pynt	69° 13' 42"			24° 46.4
d'Aunay Bugt. Nordside	69° 03' 57"			25° 22.0
Nordfor Storbræen	68° 51' 07"			25° 47.3
Sydfor Storbræen	68° 48' 12"		26° 00' 45"	
Kap Daussey. SV. Side	68° 41' 15"			26° 40.7
Kap Grivel. Ø. Pynt	68° 34' 30"		27° 10' 32"	
Kap Vedel. Kløftens S. Side	68° 30' 45"		27° 40' 15"	
Kap Garde. Kløftens V. Side		68° 18.0	29° 05' 00"	
Kap I. A. D. Jensen. Bræens V. Ende		68° 11.3	29° 48' 00"	
Nuna-isua. S. Pynt	68° 07' 45"	68° 07.7		30° 02.0
Strømøen. N. Pynt		68° 05.0	30° 31' 30"	
Kap Irminger. Bræens V. Ende	68° 04' 25"			30° 49.0
Kangerdlugsuak. Ø. Side. Skjærgaardshalvøen	68° 07' 20"		31° 36.6	31° 34.0
Pynt sydfor Kap Deichmann	67° 55' 49"			31° 51.5
Nordre-Aputitek. Ø. Side	67° 47' 47"			
Nordre-Aputitek. S.V. Pynt	67° 47' 40"			32° 05.5
Nualik. N. Side	67° 15' 32"		33° 16.8	33° 13.5
Kap Christiansen	67° 13' 15"			33° 13.0
Søndre Smaaholme	67° 05' 00"			33° 17.2
Kap Warming	67° 01' 17"		33° 32.6	33° 32.6
Bugt nordfor Kap Jørgensen. S. Side	66° 46' 44"			33° 48.0
Kap Jørgensen. S. Side	66° 44' 30"			33° 51.8
Nanertalik. Øens Højeste	66° 36' 06"			34° 03.2
Pynt sydfor Steenstrups nordre Bræ	66° 27' 12"			34° 31.6
Wahls Fj. N. Side	66° 22' 24"		34° 36.5	34° 36.5
Nigertusok. N. Side	66° 17' 46"			34° 53.3
Eskimoøen. Øens Højeste	66° 14' 23"			35° 16.3
Kangerdlugsuatsiak. S. Pynt	66° 15' 50"			35° 25.7
Storøen. S. Pynt	66° 10' 03"			35° 23.5
Depotøen. SV. Pynt	66° 06' 50"			35° 31.7
Stenøen. N. Pynt	66° 03' 08"			35° 31.3
Moræneøen. NV. Pynt	66° 01' 38"			35° 39.1
Grusøen	66° 01' 46"			35° 44.5
Smalsund. S. Pynt, vestre Side	65° 59' 06"			35° 50.9
Halvø V. f. Sangmilik	65° 56' 57"			36° 10.5

¹⁾ Pladser, der udelukkende ere bestemte gennem Solazimuther, ere ikke opførte i denne Liste.

Toninger af alt omgivende Land, hvorefter der med Theodolith er skaaret til alle kjendelige Punkter. Overalt, hvor det har kunnet lade sig gjøre, er Maalepladsen lagt et Stykke til Fjelds, hvorved Afstanden til alle kjendelige Punkter i Havstokken er bestemt gennem Depressionsvinkler. Der er endvidere som oftest maalt Højdevinkler til alle kjendelige Fjældtoppe. Fra alle Maalepladser er der saa godt som altid taget Solazimuth, og, naar Vejret tillod det, er der som yderligere Hjælpemiddel taget Fotografier af alt omgivende Land. Samtidig med Azimuterne er der taget Pejling med et fintmærkende Kompas, hvorved Misvisningen bestemtes. Maalepladsernes Højde er bestemt ved Hjælp af tre gode Aneroidbarometre.

Endvidere er der stadig fra Baaden tegnet saa detaljerede Skitser af Kysten, som de forhaandenværende Omstændigheder have tilladt. Skitserne ere ledsagede af Pejlinger og Vinkelmaalinger, naar dette har kunnet lade sig gjøre.

Paa den i 1898—99 berejste Strækning have disse Lommebogsskitser saa godt som ingen Anvendelse fundet ved Tegningen af Kortet. Paa denne Strækning findes der nemlig en Del Øer, der i Forbindelse med andre gunstige Forhold ved Valget af Maalepladser har gjort, at Skæringerne fra de forskellige Maalepladser forløbe hinanden paa hele den berejste Strækning.

Paa den i 1900 berejste Strækning have derimod

Lommebogsskitserne fundet en udstrakt Anvendelse ved Kortets Tegning. Langs denne Strækning findes der nemlig lige fra Kap Dalton til Kangerdlugsuak kun en eneste Ø, Strømøen, der tilmed er utilgængelig, og Næssene mellem Fjordene ere gennemgaaende stejlt affaldende mod Havet. Valget af brugbare Maalepladser, hvorved man gennem en Skæring faar en større Del af Kysten bestemt, har derfor været meget vanskeligt. I kartografisk Henseende har jeg derfor fortrinsvis lagt Vægt paa at faa Kystens Hovedretning, Yderkysten, Forbjærgene, Fjordenes Belliggenhed og Hovedretning samt Bræernes Antal bestemt saa nøjagtigt som muligt, medens Detaljemaalinger af de mange Fjorde kun sjældent have kunnet lade sig udføre. Og mange af disse Fjordes Dybder er kun bestemt ved fra Baaden at pejle og maale Vinkler.

Paa de Steder, hvor vi, tvungne af Isforholdene, have været nødsagede til at fjærne os fra Kysten, er der paa Isen foretaget astronomiske Observationer eller Vinkelmaalinger til kjendte Punkter, hvorved Pladsen bestemtes. Dernæst tegnedes der Toninger af det omgivende Land og maales rundt med Prismecirkel.

Det vil af det Foregaaende ses, at den sydlige Del af den berejste Strækning gennemgaaende er nøjagtigere opmaalt end den nordligere Del, men i det Hele taget vil der selvfølgelig være meget at komplettere, saafremt Kysten skulde blive gjort til Gjenstand for yderligere Undersøgelser.

Literaturanmeldelse.

Sven Hedin: „Die geographisch-wissenschaftlichen Ergebnisse meiner Reisen in Zentralasien 1894—1897“ (Ergänzungsheft Nr. 131 zu A. Petermanns Mittheilungen. Gotha. Justus Perthes 1900. 4°).

I dette smukt udstyrede Værk paa fire hundrede tættrykte Kvartsider har Dr. Hedin publiceret en stor Del af de videnskabelige Iagttagelser, som han har gjort paa sine Rejser i Centralasien. Værket, der ledsages af 6 udmærkede Kort i Maalestokken 1:1,000,000, indeholder i Dagbogsform en udførlig Fremstilling af hver enkelt Dags Iagttagelser og giver et godt Begreb om Forf. storslaaede Flid og Energi under de vanskeligste Forhold.

Bogen, der kan betragtes som et videnskabeligt Supplement til Dr. Hedin's Rejsebeskrivelse og en Text til de medfølgende Kort over Forf.'s Rejseruter, inddeles

i 6 Afsnit: 1) Om Rejsen fra Kaschgar over Khotan til Korla; 2) om Lop-nor og Omegn; 3) Kwenlun-Bjærgenes Nordside; 4) Ørkenen Takla-makan; 5) det nordlige Thibet og 6) Egnene ved den øvre Hwang-ho. Hvert enkelt Afsnit indeholder en saa stor Rigdom af Iagttagelser over disse Egnenes fysiske Geografi og Topografi samt om Indbyggernes Kultur og andet, at Indholdet slet ikke kan refereres i en kort Meddelelse, men vi maa henvise Læserne til selve Originalarbejdet.

Dr. Hedin har ikke blot med stor Flid samlet et omfattende Materiale af Iagttagelser over de topografiske Forhold, men han har ogsaa ved sine store Sprogkundskaber været i Stand til at skaffe sig Oplysninger om alt muligt vedrørende Indbyggernes Næringsveje og Kulturforhold. Paa sine Vandringer i Øst-Turkestans Ørkener samler Forf., som Forholdene førte med